

mostani hercegprímás, Vaszary Kolos, akkor még pannonhalmi főpát előtt tette le, ki a legnagyobb örömmel állította ki a főhercegi deák-nak a minden tekintetben igen megérdemelt kitünő érettségi bizonyítványt.

Azután a jogi, majd pedig a katonai tudományokat sajátította el, mindet a legjelesebb tanároktól s a nála megszokott kiváló szorgalommal és eredménnyel. Végre gyakorlati katonai képzettségét a pilis-esabai táborban a 68. gyalogezrednél mutatta be, mikor is király ő felsége hadnaggyá nevezte ki.

E közben a legörvendesebben fejlődött testben, lélekben, jellemében. Igazi örömevé és büszkeségévé lett nemcsak szüleinek, hanem az egész uralkodó-családnak is. Növésében izmos, de karcos és deli ifjúvá lett. Az érett komolysággal mély kedély és ritka szeretetreméltóság párosult benne. Korán megértette helyzetének kivételes méltóságát, de egyszersmind szerény és nyájas modorú maradt. Hogy esze és szíve, gondolkodás- és érzésmódja mennyire helyén van, semmi sem bizonyíthatja jobban, mint hogy az ilyen magas helyzetű fiatal emberekhez könnyen oda férköző minden kísértésnek önzetesen ellenállt s mindenkor a nemesség, jellemesség és finom izlés utjain haladt és halad.

Mióta nagykorúvá lett s rendes tisztí szolgálatra osztatott be a 72-ik gyalogezredhez, külön udvartartása van Pozsonyban s önálló életet folytat; de ez az önállóság sem életén, sem jellemén nem változtatott semmit. Olyan nevelésű és műveltségű ifju, mint József Ágost főherceg, azzal tiszteli meg önállóságát, hogy szigorúbb felügyelet alatt tartja önmagát, mintha bárki másra volna bízva.

Mint háziúr, szeretetreméltó és barátságos; mint társasági ember, méltóságos megjelenésű, de egyszersmind vidám és kedélyes; mint katona, rendes, pontos és szigorú kötelességtudó; a hol kell, tud parancsolni, s a hol kell, tud engedelmessé válni. Szóval szerencsésen örökölte édes atyja jeles tulajdonságait, kinek bizonyára népszerűségben is, hazafiságban is méltó utóda lesz. József nádor unokájától nem is várhatunk, nem is remélhetünk kevesebbet!

Az ifjú menyasszony, *Augusta Mária Luiza* bajor királyi hercegnő, 1875. ápril 28-dikán született Münchenben, s így most épen legvirulóbb korában van. Ő is a leggyöngédebb és leggondosabb nevelésben részesült, s ő is olyan családi erényeket fog hozni fiatal férjéhez, a melynek közt ez nevelkedett; mert szülei, Lipót bajor királyi herceg és Gizella főhercegnő, szintén példás szeretetben és egyetértésben élnek s buzgógnok foglalkoznak gyermekeik nevelésével. E gyermekek közt Augusta hercegnő korra nézve a második; az első, Erzsébet hercegnő, csak egy évvel idősebb a menyasszonynál; míg öccseik, György és Konrád hercegek, csak most vannak a serdülő korban.

Ő felségei, a király és királyné, rendkívüli szeretettel ösünek e kedves unokáikon, kikre nézve viszont mindig egy-egy nagy ünnep, ha nagyszüleiükkel együtt lehetnek.

Augusta hercegnő szintén szépen fejlett hajadon. Tehetségeit, szellemességét, a művészetek iránti lelkesedését s egyszersmind háziasságát szelvényben dicseki.

A rokonság a cumberlandi herceg fényes bécsi bálján látta először jegyesekül az ifjú párt, kiket minden részről elhalmoztak az alkalommal szerencsekívánataikkal.

Az ifjú ara e hó 16-dikán utazott el szüleiével Bécsből.

Az egybekelés egy év múlva fog megtörténni. Egy év múlva tehát újabb magyar főhercegi ház nyílik meg határainkon belül.

A mily tiszta ragaszkodással és tisztelettel üdvözi a magyar nemzet úgy a boldog szülőket, mint az ifjú mátkapárt: épen olyan meleg érdeklődéssel várja azt a szép napot, melyen a «mi főhercegünk» drága fia haza hozza s itt állandó otthonába iktatja várva várt ifjú hölgyét.

JÓZSEF ÁGOST FŐHERCEG ÉS ARÁJA.

A MARGIT-SZIGETEN.

1892.

A tavasznak első zendülése Minden évben itt le engemet, Ismer itt a sárga rigó, vérese, Ismernek a fák, a felegek, Ismerőse vagyok én is mindnek, Vig akácznak, búslakodó nyírnek, És a tölgyet megsüveglem én, Kivált forró július delén.

Hej, mikor csak kedvtelésből jártam Fáid alatt, tündér szép sziget, Kicsüfola czenk epigrammákban A podagrás paczienseket, Beh nem tudtam megmondani akkor, Hogy nem is kell hozzá őz fej, agg-kor: Egy gonosz kór egyszer gúzsba fon S partid én is sántán róhatom.

S szép természet — szégyenrel bevallom, — Te sem voltál «érdekes» nekem, Sem a fény a lágyan ingó gallyon, Sem a madár-dal a berkeken, Sem az árnyat hajszoló derű, sem A magány a csöndes, nyári hűsben, — Zöld a lomb és tarka a virág: Én is csak így néztem volt reád.

Most tudom csak isten igazában Milyen édes, drága minden itt; Szinte gyujt a rózsza tűz-virága, Szemem szinte szívja színeit, S mily szívesen lát ma minden engem, Koszorús lomb fenn és puha gyp lenn, Szomorú fűz nyakamba borul, Duna habja felém fodorul.

Jaj bizony jó fák, szelíd virágok, Kis híjja, hogy láttok engem itt, A halál a télen majd levágot, Távolról se vártam őt pedig; Úgy rohant meg véletlen, orozva, S folyt a tusa köztünk váltakozva: Ó haragjobban győzte, — én Őt lemondó békével verém.

Mert lemondtam. S láttam, a lemondás Nem is olyan nagy, nehéz dolog: Itt hagyom az élet szörnyű gondját, És nem érzek és nem gondolok; Ez pediglen nekem mitse fájhat, Benne egy kis önzést is találhat, A ki mint én, annyit szenved itt, Élve a lét «összes kellemit».

Vagy talán a fájjon, hogy ha mégyek, Egy fogásra mindent itt hagyok, Ezt a földön mászó esőseleket, Azt a feljűt, racsoló nagyot, Ezt a tökbe oltott tarka majmot, Azt a pénzzel kérédkő duhaját ott, Asszony-népet, kin a viganó Csak hiúság-czégérel való . . .

S mégis jobb, hogy rajtad itt maradtam, Virágos föld felhős ég alatt; Érzem már, mily gondolat van abban, Hogy én többé sohse lássalak, Hogy kezem a bimbót el ne érje, Mit mosolygva nyugtogatás feléje, S hogy ne legyen egy lélek se itt, Ki megértse nagy szépségeid.

SZABÓ ENDRE.

ÉSZLELETEK AZ ALCSÚTHON LETE- LEPITETT SÁTOROS CZIGÁNYOKRÓL.*

Irta JÓZSEF FŐHERCEG.

Midőn néhány dunántúli megye eltöltötte a sátoros vándorzigányokat a lovak tartásától és elkozbatott tőlük lovat-szerket a nélkül, hogy előbb gondoskodott volna életük fenntartásának egyéb eszközeiről, igen természetes volt, hogy hozzám jöttek abban a biztos tudatban, hogy nálam mindig humánus fogadtatásra találhatnak.

A családok mind ismertek engem. A zord téli időt, mely kóborlásukban lepte meg őket, gyakran töltötték majorjaimban, a hol hajlékok és élelmet találtak. De mihelyt elmúlt a hófergeteg, ők is eltűntek. Most azonban kénytelenek voltak nálam maradni.

Vándorlásaik a Dunán innen Turóc- és Hevesmegyéig terjedtek, a Dunán túl Horvát- és Tótországig, sőt Fiuméig is. Hivatalosan Pest, Esztergom, Fehérvár, Komárom és Veszprémmegebe voltak beírva, és a kormány részéről egész Európára szóló egy-három évre terjedő útlevelek voltak.

A férfiak megengedett keresete a lókupeczés, kovácsmunka és üstfoltozás volt; a nők főképen a jóslást gyakorolták és tetemes pénzt szereztek ezzel magasabb körökben is, a hol az ember alig keresné az ilyen babonáságot. Megtűrt keresetük a koldulás volt, meg nem engedett szerzőmódjuk itt-ott a lopás. Meg kell azonban jegyez-nem, hogy tőlem soha sem loptak el semmit, sem a házamból, mely mindig nyitva állott előttük, sem a gazdaságomból.

Ha Alesúth vidékén kóboroltak és a kastély közelében sátoroztak, engem mindig azonnal felkerestek, és ha nem találtak a kertben, földszinti lakásom lépcsőire ültek és várták visszajövetelüket.

Ruházatok mindig nagyon hiányos és rongyos darabokból állott; a gyermekeknek többnyire ilyenök sem volt. Az a sajátosság füstszag eléggé megérzett rajtuk. Sötét bőrű, tipikus fekete csak egy harmaduk volt, a többi különféle árnyalatot mutatott, a fehér bőrű, világosszöke-ségig; de mindnyájoknak kondor, bozontos haj-jok volt. Úgy a férfiak, mint az asszonyok közt csak kevesen vannak, kik valóban szépeknek mondhatók.

A felnőttek a rom nyelv sátoros oláh-czigány tájszólásán kívül mind magyarul is beszéltek czigányos ejtéssel, sokan tótul, néhányan horvátul is, és egy fiatal asszony, ki más törzsekkel Csehországban és Németországban vándor-

* József főherceg e cikkét mutatóványul közöljük az ő Fenségeinek pártoló kiadása és közreműködése mellett Herrmann Antal tanártól szerkesztett «Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn» című néprvizsgáló szak-folyóirat új folyamának a napokban megjelenendő 1. és 2. füzetéből.

rolt vala, a cigány nyelven kívül magyarul, tótul, csehül és németül beszélt.

Sátrakban éltek és különös idegenkedéssel viseltettek más lakások iránt, még a legszigorúbb telben is.

A kenyérsütéshez egyáltalában nem értettek, és azt nálam sem tanulták meg. A *bokhályi*-t finom lisztből kemény tésztavá dagasztva és forró hamuban megsütve, nagyon jól készítették. Legkedvesebb eledelök a hús volt, és régebb elhullott állatok húsától sem irtóztak, melyet lehetőleg ecetzel föztek meg. Midőn a csapat már néhány hónap óta nálam le volt települve, egy antraxban elhullott tinót mélyen elásattunk és — mivel ismertük embereinket — három nap és három éjen át őrséget állítottunk a helyre. A negyedik éjszakán, midőn az őrség eltávozott, kiásták a tinót és vig lakzit csaptak. Ez alkalommal egy légy megszárt egy fűt, ki orrán és nyakán antraxban megbetegedett, de a budapesti klinikán megoperálták és tökéletesen felépült.

A gyógyulás általában minden sebesülésnél nagyon gyors, a mi a gyakori, néha a legesekélyebb dolgok miatt keletkező, véres verekedések-nél könnyen megfigyelhető. Egyszer verekedés támadt két egymás mellett kovácsoló férfi közt, mivel az egyik tüze jobban égett és fűvéja jobban működött. Mivel épen közel voltam, a lár-mára oda siettem és rendet csináltam. Az egyik férfi vastag faággal a koponya hátsó részén olyan sebet kapott, hogy a csont látszott. Antiszeptikus kötést alkalmaztam és 48 óra alatt beállott a teljes gyógyulás. Orvosom iránt nem viseltettek bizalommal, de az én antiszeptikus szereimet (ugyanazok mint az orvoséi) jónak találták és főleg a «galbano drap» (sárga gyökér), a jodoform-por megnyerte teljes bizalmukat.

A pénzszerzésben való rendkívüli leleménységüket fényesen bebizonyították velem szemben, midőn a koldulástól eltöltöttam őket és nekik elvből nem adtam olyan pénzt, a melyet nem munkával kerestek. A munkadíjba az élelem is bele volt számítva, mert készpénzzel általában nem tudnak banni. Majd egy ruhadarabot kértek, melyet aztán eladtak, majd pedig Budapestre fürdőbe kívánczoltak, hogy kö-pölyöztessek magukat. Néhányan el is mentek oda, mások pedig pálinkára költötték a fürdő-pénzt.

Értelmiséget és gyors felfogást nem lehet tőlük elvitatni. Ennek megfigyelésére volt alkalman rövid ideig fennállott czigányiskolámban, melyet 6—15 éves mindkét nembeli gyermekek látogattak. Rácz András, róm. kath. káplán, ki rövid idő alatt elég folyékonyan megtanult czigányul beszélni, nagy sikerrel vezette a tanítást. Főleg az ének és szavalás nagyon jól ment; hosszabb költeményeket és beszédeket is könnyű nélkül megtanultak a legrövidebb idő alatt. Ebben főleg egy Kolompár Bangó nevű tíz éves fiu tűnt ki. Ez egyszer mint családjának először egyes-egyedül tette meg az utat Miskolcztól Alesúthig.

Munkára a felnőtteket csak nagy nehezen lehetett szoktatni. A répa-kiszedés, trágyahordás és kögyűjtés még meglehetősen folyt. Földi munkálatokat ellenben néhány napon át nagy nehezen és hátfájásról folyton panaszkodva végeztek. Majd szakmányba, majd napszáma akartak dolgozni. A kovácsmunkánál itt is bebizonyult az érzékenységben való hagyomány-juk jellemző ügyességök. Három-három férfi egy-egy ültöt s fűvót kapott, a többi szükséges szerszámokkal. Régi szerszámokból kitünő fűvókat készítettek; mindenféle régi vasból lánczo-

kat, hevedereket, kankókat, szeket, stb. csináltak az egész gazdaság számára.

De ekkor közbe jött a katonai utóállítás, mivel most tudták, hol tartózkodnak. De ők esőkönnyesen megmaradtak régi felfogásuk mellett, hogy ők ősi kiváltságai alapján mindenkor fel voltak mentve a hadi szolgálattól; a legtöbb család, beleegyezésem nélkül megszökött; és a vármegye tilalma daczára, Székes-Fehérvárt szekeret, lovat vettek és Miskolczig kóboroltak. Vajdájok, ki azon okból, mivel vissza akarta volt tartani őket a munkától és az iskolalátogatástól, elbocsátatott és Székes-Fehérvárt internálva volt, hozzájuk csatlakozott és tovább vezette őket. A vajda 18 éves volt; felesége, egy 24 éves szépség, igen jó eszű asszony, volt a tényleges vezető. A csapat csakhamar megunta ezt a gondozást és 1—2 hónap múlva ismét visszatért hozzám. Én most már mindnyájokat az utóállítási bizottság elé vezettem, de közülök egy sem vált be, a mit én körülbelöl előre tudtam, mivel mindnyájoknál hiányzott az elő-írt mérték.

Midőn ismét a fürdőlátogatás kívánsága merült fel körükben és én, tekintettel az akkor Budapesten uralkodó kholerára, megtagadtam annak teljesítését, kinyilvánították, hogy a sátoros czigány (cserhári) kholeramentes és ezt a következő elbeszéléssel erősítették meg: «Midőn a czigányok sok idővel ezelőtt a magas hegyeken lévő őshazájukat elhagyták vala, hogy a nagy világba vándoroljanak, a nagy síkságon a gonosz *Urme*,* a kholera uralkodott, ki minden embert megölt, a kinek közelébe fért. Ekkor a czigányok gyors lovaikon menekültek és egy nagy folyón (Ganges?) átkeltek; a gonosz *Urme*, kinek nem volt lova és gyalog futott, a nagy vízben nem tudott messzire eljutni és kénytelen volt visszatérni a nélkül, hogy csak egyetlenegy czigányt is megölték volna. Azóta a kholera sohasem közeledik a czigányokhoz, mert fél, hogy ismét a nagy folyóba csalják.»

A letelepült czigányok 1872—73-ban, a mint tudomásomra jutott, sokat szenvedtek a kholerától, a sátoros czigányok ellenben nem; talán azért, mert életmódjuk nagyon megvédte őket, a többi néppel kevésbé érintkeznek és a helységekben kívül egészséges, fris levegőben táboroznak. Ki a legnagyobb fáradsággal elviselésére nem alkalmas, az már gyermekkorában elhal.

Betegségek egyévi nálam való tartózkodásuk ideje alatt alig fordultak elő. Egy asszony, ki nehéz szülés folytán benső sérüléseket szenvedett, néhány hét alatt, különös ápolás nélkül, felépült. Egy egy éves fiu *pneumia*-ban megbetegedett, de néhány nap múlva meggyógyult. Midőn a számukra épített kunyhókba beköltöztek, majdnem mindnyáján megkapták az akkortájt uralkodó influenzát, de enyhébb alakban; midőn őket azonnal sátrakkal ajándékoztam meg, a baj rögtön megszűnt.

Míg a letelepült czigányok többnyire nagyon sötét bőrűek és a szöke között nagyon ritka, a sátoros czigányok többnyire világosabb színűek és szökek is elég gyakran fordulnak elő közöttük. Nem tekintve a fajgyűlést, mely bizonyára mindkettőjöknel előfordul, ezen körülmény többek közt talán a czigányoknak azon hagyományával magyarázható, mely szerint ők magasabb kasztból származnak, mely soha sem dolgozott; mert Indiában is a magasabb kasztok világosabb színűek és nem dolgoznak. Ez meg-egyezik az általam nagyra becsült tudós és czigányismerő, *Ch. G. Leland* állításával.

Nálam való tartózkodásuk ideje alatt volt alkalmam megfigyelni a néphit némely jelen-

* Tündér. Van jó és gonosz *Urme*.

ségét, melyeket *dr. Wislocki Henrik* oly behatóan és érdekesen rajzol. Néhány általa fel nem említett hiedelmet, valamint az általa felsoroltakhoz néhány váriánt is közlök.

A menyétől (hölgyemenyétől) nagyon félnek, főleg ha ágaskodik és fű; azt hiszik, hogy ezen állat fűvása mindenemű betegséget és vállalkozásuknál szerencsétlenséget okoz; neve is *phurdini*, *phurdel* — fű szóból ered. Az ürge *pekenyucza*, (a szerb *teknica*-ból) ellenben kedvelt eledelök és fogása cigányaink különlegessége.

Midőn a csapatom számára épített földkunyhókba kellett behurcolkodniok, senki sem akart az utolsó kunyhóba beköltözni; mindnyáján erősen állították, hogy ott éjjelente rossz szellemek, a *ruvánus*-ok járnak; kérésökre e ház kovácsműhelynek rendeztetett be. Ez a dobozi pusztán történt; de még érdekesebb a Göböljárason történt eset.

Ott egy hajdani téglavető helyen, hol még 40 évvel ezelőtt letelepített czigányok dolgoztak, egy domb lejtőjén, szép erdő szélén, patakhoz közel újra felépítették a hajdan fennállott lakások. Az első nehézség az volt, hogy egy hajdani pinczében, most agyaggödörben, szerintök egy *Phuvis* (földalatti szellem) lakott, ki nekik nem hagyott nyugtot. E gödröt betöltöttem. Most már a békák meg a kígyók voltak azok, melyek a patakból kiszállva, a vidéket veszélyessé tették, és a melyek mögött a *Nivási*-k (vizi szellemek) rejtőztek. Hiába utaltam a hegyen lakó és őket védő *Kesélyi*-ra (hegyi tündérre); végül mégis csak meg kellett engednem, hogy a gazdasági épület közelében sátrakban lakjanak.

Ámbár mindnyáján római katolikus hitre voltak keresztelve és ezen felekezethez tartoztak, általában nem hisznek a keresztény vallásban. Pénzszerzés végett karácsonykor világítás-sal és esengetyűzéssel betlehemeskedtek, mit a többi lakosságtól tanultak el. Alesúthon ugyan szent énekeket is tanultak, s ünnep- és vasárnap meglátogatták a templomot, de lelkökbe nem hatott a hit; ezt csak a fiatal nemzedék tervszerű nevelésével lehetne elérni.

Menyegző csak kettő volt haszonlesésből, de több czigány ritus szerint. Zene és tánc, evés, ivás folyt akkor reggeltől estig. Délután három óra táján a vajda vízbe mártott sós kenyeret gyűr a mátkapár száájába; másnap, mikor felébred a fiatal pár, a fiatal asszony fejére a két örömszülő felkötö a kendőt. Ezt csak asszonyok és bukkott lányok viselik.

Életkoruk megállapítása végett a keresztlevelet csak néhányuk számára szerezhettem be, mert sokan nem tudták születésük helyét, és az ahoz esetleg közelfekvő keresztelési helyet még kevésbbé. A legtöbb csak azt tudja, hogy *opre dromeszle* — ott az úton jött a világá.

Az újszülött gyermekeket, a kik számára lehetőleg vagyonos keresztiszülőket keresnek, még 18° hidegben is hozzám, mint főnökükhöz szokták hozni bemutatás céljából és e mellett bizonyára azért is, hogy valami ajándékot kapjanak. Engem a telepítés előtt és annak részben való megszűntetése után is, minden tiltakozásom daczára, mindig *amaro kraj*-nak (a mi királyunk) ezimézték, mert a «vajda» vagy «muja» címet csekélyleték velem szemben.

Czigányaim kóborló korukban ugyancsak keveset adtak a külsőségekre, de megtelepedésük után nagyon hiúk lettek. A férfiak már csak finom rövid himzett inget, széles gatyát, nagy ezüst gombu zsinóros kék posztórúhat, meg kucsmat akartak viselni. Az asszonyoknak és lányoknak finom sifon fehéremű kellett, tarka himzésű piros perkal- és sárga selyemszoknya, tarka selyem fej- és mellkendő, szines bőrrel

diszített, szűk, gombos czipő, a melyben járva rendszeren feltörték a lábukat. Nehányuk keztyűt és esernyőt is vásárolt. Ezüst- meg aranygyűrű, fülbevaló, arany-ezüst pénzéből és kagylóból való nyaklánc nélkül már alig lehettek el, de ezeket gyakran zálogba tették. Társas érintkezésökben a szilajság és finom modor furcsa vegyülékét mutatták, de ez utóbbit esodálatosan rövid idő alatt sajátította el néhány fiatal leány.

A még Alesúthon maradt férfiak mint uradalmi kocsisok igen jól végzik dolgukat és beletörődtek abba, hogy készpénz fizetést és természetbeli járandóságokat kapjanak.

Azok számára, kik a megyei hatóság kívánságára eltávoztak, kieszközöltem az engedélyt, hogy régi jogosultságuk szerint szekeret, lovat tarthassanak, bizonyos vagyok tehát abban, hogy gyakran meg fognak engem látogatni.

A VIRÁGKORZÓ A VÁROSLIGETBEN.

Görö Lajos rajza.

VIRÁGKORZÓ BUDAPESTEN.

A ki valaha megfordult Nizzában, vagy valamelyik olasz városban és részt vett a «bataille de fleurs» vidám, újongó ünnepén, nem felejté el soha azt a szingazdag, érdekes látványosságot, mely az embert felvillanyozza, gyönyörködteti és elragadja. A nizzai virágkorzó hű utánzatát láthattuk Budapesten az «Otthon» írók és hírlapírók köre májusi ünnepélyeinek sorozatában, melyeket az ország tűzkárosultjai javára rendezett.

Hangadó főurainak és a Tattersall igazgatóinak érdeme, hogy a virágkorzó fényesen sikerült és sok tekintetben felülmúlta a bécsi virág-ünnepélyeket is. Május 20-án, a virágkorzó napján, gyönyörű tavaszi nap virradt a fővárosra. Délután ezer meg ezer ember sietett ki a város- ligetbe, melynek az Andrássy-út torkolatától az István-útig terjedő része el volt zárva. A Stefánia-út mentén emelt tribünök leginkább női közönséggel teltek meg, míg a közönség nagy része a sétaut két felén foglalt állást.

A véges végig kigyózó embertömeg közt kokárdás athléták és díszbe öltözött tüzoltók ügyeltek a rendre, míg a főrendezők: Rohonczy

Gida, gr. Almássy Kálmán, Beniczky Gábor, Megyeri Krausz Izidor és Tolnay Ákos virágokkal ékesített lovakon nyargaltak a széles kocsi-úton, rendezkedve itt is, ott is.

Három órakor kezdődött meg a virágos kocsik felvonulása és egy óra múlva a koresolya-csarnok előtt huzódó félkörben állott fel a gyönyörűen díszített kocsik hosszú sora. Négy órakor a főrendező intéseire megkezdődött a korzó. A kocsik lassú ügetésben haladtak egymásután a Stefánia-úton az István-útig, honnan visszafordultak és megkerülve az ártezi forrás környékét ismét visszatértek. Így ment ez a keringés másfél óráig át szakadatlanul.

Az első felvonulásnál a bámulat moraja zúgott végig a tömegben. A fogatok pazar fény-nyel és megkapó izléssel voltak díszítve. Élővirág és művirág-sátrak borultak a kocsikra, melyekben bájos leánykák, szépséges asszonyok, vagy ismert fővárosi gavallérok ültek. Egyik kocsis madárfészket ábrázolt, melyből kedves hölgyek kandikáltak ki. Fejük fölött fehér hattyu lebegett. A másik kocsis motívumait napraforgók

azalatt, míg a nagyobbik ló egyet lépett. Mág-násaink egy része négyes és ötös fogaton vonult ki és stilszerűen voltak díszítve a kocsin kívül a lovak is.

A korzóban részt vett fogatok közt a nevezetesebbek voltak gróf Károlyi Istvánné sárga akácvirágos fogata, melyet mult számunkban mutattunk be, gróf Bethlen Andrásné, özv. gr. Károlyi Viktorné, báró Liphay Béláné, gróf Berchtold Rikhárdné, gróf Csekonics Jánosné, gr. Zichy Livia, gr. Zichy Aladár, gr. Szapáry György, gr. Wenckheim Frigyesné, gr. Károlyi László, Latinovics Ernő, báró Atzél Béla, Rohonczy Gida, Fenyvessy Ferencz, Dániel Ernő, gróf Andrássy Gézané, Beniczkyné Bajza Lenke, gr. Károlyi Tibor, gr. Andrássy Gyula, báró Sennyey István, gróf Karácsonyi Jenő, báró Révay Gyula, Miklós Ödön államtitkár, Vigyázó Sándor, gróf Balthyány Elemér, gr. Széchenyi Aladár, Blaha Lujza és Küry Klára szépen díszített fogatai.

Tarkította a menetet egy óriási pezsgős kocsis, melyről magyar ruhás leányok osztogatták jó

pezsgőt a pezsgőt, és a czirkusz óriási látványos kocsija, mely előtt trombitáló hírnökök haladtak.

A kocsikban virágkosarakban voltak felhalmozva a dobálásra szánt virágok és bokrétek. Némelyik kocsis valóságos virágkosár volt, melyből a bennülőnek csak a feje látszott ki. Az első körülkocsizásnál még szórványosan dobálták a virágot. A közönséget annyira lekötötte a káprázatos, kaleidoszkopszerű látvány, hogy mozdulatlanul, mintegy elbűvölten állt az út mentén képződött embersorban. A kocsin ülők egymást szemlélgették és lesték a hatást, melyet megjelenésük tett.

De a mint az első meglepetés és bámulat szertefoszlott, megereedt a dobálózás jobbról-balról. A kocsikból egész virágosót szórtak a közönségre, mely szintén elkezdte dobálni virággal a kocsikban ülőket. Mentől többször fordultak meg a kocsik, annál élénkebb és általánosabb lett a virágszórás.

Estére hajlott az idő, mikor vége szakadt ennek a páratlanul szép, elegáns és feszelen mulatságnak, mely a mellett, hogy a társadalom legkülönbözőbb elemeit összehozta, kerek tízezer forint összegzet jövedelmezett a selymőző tüzkárosultak javára.

Dr. K. D.

A SAVOYA-HÁZ.

Az olasz királyság népeinek lelkes ünnepeléséből, melylyel a királyi pár ezüst-menyegzőjét közelebb megülték, a nemzetek végzetének egy nagy és felemelő tanulságát fejtí föl az idők és események kutatója. Abban a mély történelmi forrongásban, mely a nemzeti államok alakulását egy évezred előtt megkezdte, egy nevezetes világtudós jelentőségével bírt a Savoya-ház megalapítása s csak a szemünk előtt végződött be az a nagy érdekű történelmi folyamat, mely lassan, lépésről-lépésre fejtett a századok méhében, hogy az egységes Olaszországban elérje czélját.

A 11-ik század kezdetén Savoya havasai mögött támadt az az új fejedelmi törzs, melyet a történelem e nevezetes szerepre hívott el az idők folyamán. A genealogusok majdnem mind megegyeznek abban, hogy a savoyai ház s a szász-ház, mely különös módon Umberto király és Margit királyné házasságában annyi idő után újra egyesült, voltaképen egy közös törzsből vezetheti le származását. E közös őse nem más, mint II. Ottó német császár, kinek Hugo fiától származott unokája, Beroldo, az első megalapítója a savoyai háznak. Ez a hagyomány ma is él az olasz királyi családban, sőt a szász királyi ház is elismeri azt.

Beroldo fia, a «fehér kezű» Umberto, Szent István király kortársa, kinek Ottó fia házassága szerezte meg a családnak a savoyai örökséget. De már Ottó fia, Amadeo után oldalágra száll a

A VIRÁGKORZÓ A VÁROSLIGETBEN: MIKLÓS ÖDÖN KOCSISA.

savoyai grófság s alig száz évvel utóbb csak mennybeli csoda menté meg a fiág teljes megszakadásától. A «szent» melléknévvel emlegett III. Umberto tudniillik háromszori házassága dacára is csak egy leánykának lehetett atyjává. Ekkor történt, — úgymond a jámbor középkori krónika, — hogy a gróf Szent Anzelm püspök áldását kérte. Ez ajtatos fohászt küldött az éghez, hogy gyarapítsa áldásával Umberto és fia ivadékait. Mindenki azt hitte, hogy csak nyelvbotlásból említette a szent életű főpap Umberto fiát, ennek leánya helyett. De a püspök másodsor is jóslatszerű ihlettséggel hangszolyozta Umberto «fiát» s nem sokára kitünt, hogy szavaiban proféczia rejlett, mert Umberto-nak kevéssel több fia született, Tamás.

Csodálatos véletlen, hogy a már alig remélt egyetlen fiu, ivadékainak szaporaságával ismét virágzásra juttatja a veszni indult savoyai házat s Európa legelső trónjaival hozza atyafiságba. Tamás nyolcz fia közül egy, Umberto, Magyarország vezett el hősiessen küzdve, 1230-ban. Hét leánya közül egy IX. Lajost adta Franciaországnak, egy másik pedig, mint Kyburg gróf nejje, a Habsburgok ősei közé sorozza nevét.

Ettől fogva a Szent Móríz gyűrű, a savoyai grófi hatalom jelvénye, egész fényes sorát avatja fel a harcziás, böles és fejedelmi erényekben tündöklő elődöknek, kiknek mindenike önmaga által választott jelszavakban és czimerben adja át emlékét s példáját az utókoroknak. «Strenuitas innata manet» (A serénység vele születik) hangoztatja büszkén I. Fülöp, s a velencei püspöki süveget fölcsereéli a fényes aczállal, mely újabb és újabb szerzeményekkel növeli az öröklött ősi birtokot. «Parta virtuta tuetur» (A szerzemé-

A VIRÁGKORZÓ A VÁROSLIGETBEN: GRÓF ZICHY ALADÁR KOCSISA.

nyeket erőnyel őrizzük meg) vési oroszlán-sörényes czimerére unokaöccsese, V. Amadeo, s megvédi hősiessen, becsülettel a savoyai birtokokat, míg utóda, Aimone, a békétörő viennei gróf ellen indított harcával szerzett érvényt azon böles jelszavának, hogy: «Firmat victoria

rály volna jelen — így szól a bulla — akkor ez jobbfelől, a savoyai gróf pedig balfelől foglal helyet.»

Egy középkori lovagregre titokzatos dícsfényben lép elének a «zöld gróf», VI. Amadeo alakja, a mint a savoyai ház régi krónikáit lapozzuk. Tanered nemes bátorságát és folt nélküli lovagiasságát látja eszményitve benne a családi büszkeség s neve hallatára még most is fölpezseg az utódok vére s hősiessé tornák elhangzó csatanesztét véli hallani a rég elhantolt sírok mélyéből. Mert lovagi melléknevét VI. Amadeo a chambery-i lovagjátékon nyerte, a hol tetőtől talpig zöld fegyverzetben jelent meg, zöld pánczállal, zöld sisakollakkal, s midőn győzve hagyta el a versenyt, diadala emlékére örökre megőrizte «zöld» nevét és ruházatát. Lovag czimere fenséges költészettel jelképezte Savoya jövőbeli nagyságát a kisebb mellékvizeket magába nyelő hatalmas folyóban, melyet az aláírt szavak magyaráztak: «vires aquirit eundo.» (Tova haladtában erősödök.)

De nemcsak «zöld», hanem «vörös» grófia is van Savoyának, s ez az előbbinek fia és utóda, VII. Amadeo, ki vörös fegyverzetért kapta és viselte ezt a nevet. A gróf egy vadászaton, melyet nagyon kedvelt, oly szerencsétlenül esett le lováról, hogy rögtön szörnyet halt. Mindazáltal gyászos halálát nem egészen hitték a véletlen művének s az orgyilkosság gyanuja alatt többeket elfogtak, többek közt a gróf orvosát, Stupisigít is, a kit az igazságtalan gyanu a vérpadra juttatott, s csak későn derült ki teljes ártatlansága.

Semmi sem mutatja jobban ez időben már Savoya nagy tekintélyét, mint az, hogy

A VIRÁGKORZÓ A VÁROSLIGETBEN: KÜR Y KLÁRA KOCSISA.

VIII. Amadeót, a vörös gróf fiát a baseli zsinat a letett IV. Jenő pápa helyébe, Szent Péter székebe emelte V. Felix név alatt. Franciaország, Anglia, Svájc, Ausztria, Magyar-, Cseh- és Bajországi elismerték V. Felixet az egyház látható fejének, de ő, hogy a hitszakadást kikerülje, lemondott a pápaságról. De a nemesül gondolkodó Savoyai még sirjában sem pihenhetett békén: márvány mauzóleumát 1538-ban Berni katonák feldúlták, kinsét sejtve benne.

Mint a hogy a kevély tölgy napról-napra gyarapodik növényben s terepélyes lombjai mind több-több árnyékot nyujtnak a pihenőnek, úgy a savoyai tölgy is ellenállott a koronája fölött elviharzott fergetegeknél s századról-századra hatalmasabban terjesztette ki életerős ágait. Lajos, az első savoyai herceg nem kevesebb mint kilencz fia és hét leány gyermekét hagyott maga után a «világ legszebb hercegnőjétől», mint egy egykorú író nevezi, Annától, a cyprusi király, János leányától. 1474-ben IV. Sixtus pápa a savoyai Filibert herceget tüntette ki az évente adományozni szokott szentelt karddal és süveggel, ezzel az egyház és a kereszténység védőjének hervadhatlan dicsfényét ruházta rá. És valóban a savoyaiak udvara az igazi lovagiaság és férfias erények iskolája volt. Filibert testvére, Károly udvara látta testben és lélekben növekedni a monádok dicsőségének körét, Bayardot is, a félelem és a gáncs nélküli lovagot, s az ő egyenes ági utódainak fiában, Károlyban bekövetkezett kihalása után, Lajos ötödik fiának sarjaira került a Savoya-ház fenntartásának feladata.

Ebből az ágból látjuk a 16-ik század közepén támadni Európa egyik legnagyobb katonai lángeszét, Károly Emánuel. Ha hihetünk IV. Henrik francia király saját szavainak, abban a korban, a nagy államalkotók harok korában, nem volt csak két nagy hadvezér: Nassaui Móríc és Károly Emánuel. Richelieu is úgy nyilatkozott, hogy sohasem látott erősebb, mélyebb, és egyetemlegesebb elmét, mint a hercege.

Pedig a nagy katona kicsiny, gyöngye termete, görnyedt hátával, melynek nyomorúságos hatását csak élénk tűzben ragyogó szemek enyhíteték, miben sem hasonlított egy hadvezér vezérhez. Ebben különben megegyezett dicső ivadékaival, a zenai és belgrádi hőssel. Inkább a század theosophikus irányát, semmint a herceg egyéniségét jellemzi az a babonás hit, melyvel mint Wallenstein, a csillagjósoktól iránt viseltette. A hires Nostradamus azt jósolta róla, hogy akkor fog meghalni, mikor egy 9-es lesz 7-es előtt. Ebből Károly Emánuel azt következtette, hogy 97 évig fog élni. Azonban csak 69 évig élt, s a jóslat így is valóban bizonyult, mert a 69-ben is 9-es áll a 7 (70) előtt.

Egy más, olasz astrologus jóvendőlése is különös módon teljesedett be, a ki azt állította, hogy a herceg Palestinában, Jeruzsálem szomszédságában fog meghalni. Igaz ugyan, hogy Károly Emánuel Saviglianóban, Cravette gróf házában hunyta örök álmora szeméit, de az a városnegyed, melyben a ház feküdt, csakugyan Palestina nevet viselt s szomszédságában volt egy Jeruzsálemnek nevezett régi bástya.

Ha a nagy ósnek csupán fényes hadvezéri talentumai lelkesítették volna a Savoyákat, úgy a változott viszonyok szellemével alig küzdhetek volna még: elsöpörte volna az idő őket is, mint elsöpörte a feudális kor annyi kevély olygarcha családját. De a Savoya-ház a polgári erények szerényebb és nemesebb koronájával is ékesen tündökölt, ugyanakkor, mikor egy 17-ik századbeli író úgy festi a savoyai udvart, mint a mely «valóságos díszé Itáliának, hol fény és ragyogás uralg», nem lehet feledni annak az igazán népszerű fejedelmi alaknak, Károly Emánuel unokájának, II. Károly Emánuelnek példáját, a ki, mikor végét érezte közeledni, föltáratva az ajtókat, hogy utóljára lássa népe, s utóljára lássa ő is népét. És ennek a nagy fejedelmi alaknak nem kevésbé nagy fia, Viktor Amadeo volt az, a ki, mikor egy izben inségekben szenvedők közt vezette végig utja, nem csupán összes pénzét osztotta ki köztük, de jótekonysága krisztusi sugallatában az Annunziata-rend drágaköves lánczát is levette nyakából s nekik adta.

Hirneves és korszakalkotó nagy művében nem kisebb egyéniség, mint Smith Ádám szentel hervadhatlan babérokat Viktor Amadéknak azon magasztalás kapcsán, melyben a kiváló

uralkodó hatalmas alkotását, a földadó-katasztert részesíti. A tudomány úttörőjének ez a magasztalása legméltóbb elismerés az első Savoyaiak szemben, ki a szicíliai s később a szárd királyi címet viselte.

A szárd királyi címtől az egyesült olasz királyság címéig mekkora utja még a véres forradalmak és népiért harokk gyászszal szegélyezett dicsőségének, melynek nyomdokain át-zug a Savoya-ház halált megvető, vak önbizalomra lelkesítő harci kiáltása: «Sempre avanti Savoia!» (Mindig előre Savoya!)

V. S.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francziából fordította HUSZÁR IMRE.

(Folytatás.)

(20-ik közlemény.)

XIII.

A környékbeliek és azon utasok, a kik a Vulkán-szoroson járnak át, csak kívülről ismerik a kárpáti várkastélyt. Abból a jókora távolságból, a melyben a félelem Macsesd falu és környéke legbátrabb lakosait is megállította, a vár maga csak egy óriási kőhalmaznak látszik, melyet akár romhalmaznak is lehet tartani.

Tágas, boltozatos termek, mely pincek, számtalan folyosó, udvarok, melyeknek közege el-tűnt a mindenütt felburjánzó magas fű alatt, földalatti helyiségek, melyekbe a világosság soha sem hatol be, szűk lépcsők a széles falakban, a a bástya keskeny léresein át megvilágított nagy kazamáták, középtűt egy háromemeletes vár-torony, meglehetősen lakható szobákkal és főt mellékvédekkel ellátott erkélyszéri tetőzettel, a különböző épületek közt egymást szeszélyesen átszelő végtelen és tekervényes folyosók, melyek a bástyákig elnyulnak a föld alatt; itt-ott néhány víztartó, a melyekben az esővíz gyűlt össze, s melyekből a víz fölöslege a Nyad medrébe folyt le, végre hosszú alagutak, melyek nem voltak betemetve, mint az emberek hitték, hanem kijárásokul szolgáltak a Vulkán-szorosba; mind-ezt fel lehetett találni a kárpáti várkastélyban, melynek mértani tervrajza oly szövevényes rendszerű volt, mint akár a lemnosi vagy krétai útvesztők.

Valamint Theseust a Minos leánya iránti szerelme: úgy az ifjú grótot is a legbensőbb, legellenállhatatlanabb szenvedély vonzotta a várkastély végtelen tömkelegeibe. Vajjon meg fogja-e találni ő is az Ariadne fonalát, mely a görög hősnék tájékozatóul szolgált?

Ferenc grófnak csak egy gondolata volt: hogy behatoljon a vár bástyájába, és most már benn volt. Talán gondolkodni kellett volna esnie a miatt, hogy a felvonóhid, mely e napig rendszeren fel volt huzva, ma lebecsült, csak azért, hogy ő átmenhesen rajta... Talán aggódni kellett volna a miatt, hogy a kapu hirtelen bezáródott utána!... De ő mind erre nem is gondolt. Végre benn volt a várkastélyban, a hol Gortz Rudolf fogva tartotta Stilla, és ő az életét is fel fogja áldozni a Stilla megszabadításáért.

A magas, széles, boltíves folyosó, melybe Ferenc gróf belépett, a legteljesebb sötétség uralkodott és a megrongált kőpadlón nem lehetett biztosan haladni.

Ferenc gróf a baloldali falhoz közeledett és kezével a nedvességtől szinte porhanyóvá lett párkányra támaszkodott. Nem hallott egyéb neszt, mint a saját léptei kongását, mely megszire visszhangzott. Bizonyos langy és dohos légáramlat borzongott rajta végig, mintha a folyosó tulsó oldaláról valami légvonatot vonult volna felé.

Elhaladván egy kőoszlop mellett, mely balról a folyosó sarkán állott, egy jóval keskenyebb második folyosóba jutott. Csak karjait kellett kinyújtania, hogy két kezével mindkét falát elérje.

Igy haladt tovább, előrehajolva és kézzel-lábbal tapogatózva. Mindenek előtt arról igyeke-

zett meggyőződni, vajjon e folyosó egyenes irányban nyúlt-e el.

A sarokoszlopon túl mintegy kétszáz lépésnyire Ferenc gróf érezte, hogy a folyosó balra hajlik és ötven lépéssel tovább ismét, még pedig teljesen ellenkező irányba csap. Vajjon a bástyák alá, vagy a torony elé nyúlik-e?

Az ifjú gróf igyekezett siettetni lépteit; de minduntalan meg kellett állapodnia, mert vagy megbotlott a padló valamely emelkedésén, vagy valamely hirtelen kanyarodáshoz jutott. Koronkint egy-egy nyílásra bukkant, mely oldal-elágásokba vezetett. De mely sötétségbe volt burkolva minden és hasztalan kísérlette meg magát tájékozni ebben az útvesztőben, mely valódi vakondok-akna volt.

Több ízben vissza kellett fordulnia, miután meggyőződött, hogy zsákutcába jutott. Leginkább attól lehet tartania, hogy valamely rosszul elzárt sülyesztő nyílik meg a lábai alatt s aztán lezuhan valami földalatti helyiségbe, a melyből többé nem menekülhetne. Ezért, valahányszor ürességre valló kongást érzett a lábai alatt, igyekezett a falhoz simulni, de e mellett oly hévvel haladt előre, mely nem igen engedett neki időt a megfontolásra.

Mínt hogy azonban eddig folyvást egyenes úton haladt, és sem lefelé, sem felfelé nem kellett mennie, kétségtelen, hogy még a különböző épületek közt levő udvarok színvonalán járt és lehetségesnek látszott, hogy a folyosó a középső toronynál, a lépcsők alján fog végződni.

Kétségkívül kellett egyenesebb utnak is lenni a kapu és a vár különböző épületei közt. Akkor, midőn a Gortz-család még itt lakott, csakugyan nem kellett végig menni e rengeteg hosszú folyosókon. Egy második kapu, szemben a főkapuval, az első folyosó másik oldalán a földvarra nyílt, a hol a vár-torony állt. De ez a kapu be volt zárva és Ferenc gróf még a létezését sem sejtette.

Az ifjú gróf már egy óra óta kalandozott találmokra a sötétségben, hallgatódzván, vajjon nem hall-e neszt valamely oldalról és nem mervén hangosan kiejteni Stilla nevét, melyet a visszhangok a vár-torony felső emeletéig hangoztat-hattak volna. De azért nem csüggedt. Tovább fog menni, míg csak ereje engedi, míg valamely áthághatatlan akadály megállapodásra nem fogja kényszeríteni.

Azonban már is meglehetősen ki volt merülve, a nélkül, hogy bevallotta volna magának. Semmit sem evett, mióta Macsesdről elindult.

Éhség és szomjúság gyötörte. Nem birt többé biztosan lépni; a térdéi ingotak. E nedves és meleg légkörben, a mely a ruháin áthatolt, a lélekzete lihegővé lett, és a szive sebesen dobogott.

Kilencz óra lehetett, mikor végre azt vette észre, hogy a padlózatnak már vége van előtte. Lehajolt, és kezei lefelé vezető lépcsőfokokat érintettek.

Itt tehát lépcső volt. Ez a lépcső a föld alá szolgált le, és talán nem is volt mögötte kijárás.

Ferenc gróf nem habozott. Elindult és számlálta a lépcsőfokokat, melyek a folyosótól rész-ütös irányban voltak alkalmazva.

Hetvenhét lépcsőfokon végig menvén, egy második vízirányos folyosóra jutott, mely ismét számos és sötét kanyarulatokban volt építve. Ferenc gróf még mintegy fél óráig lépegetett óvatosan tovább, aztán a fardagságtól megtörve, megállt és néhány száz lépésnyi távolban egy fényes pontot pillantott meg maga előtt.

Honnét származhatott a fény? Nem csupán valami természetes tűnemény volt-e, valamely lidércz láng, mely a mélységben kigyuladt? Vagy talán fátyla volt, melyet a várkastély valamely lakója vitt?

— «Avagy Stilla volna?...» suttogá Ferenc gróf.

És eszébe jutott, hogy már megjelent előtte egy világosság, mintegy megmutatni neki a kastély bejárását, mikor eltévedt az Orgall fensík sziklája közt. Ha Stilla volt, a ki neki a vár-torony ablakából világított, miért ne lehetne most is ő az, a ki kalauzolni akarja őt e földalatti folyosók útvesztőjében?

Ferenc gróf alig birt magán uralkodni. Lehajolt és mereven nézett maga elé, a nélkül, hogy egyetlen mozdulatot tett volna. Inkább gyöngye fény, mint egyetlen fényes pont látszott megvilágítani egy boltozatos tért a folyosó végén.

A gróf, mivel a lábai már alig bírták, nagy nehezen vánszorgott tovább, és miután egy nyíláson átment, lerogyott egy földalatti boltozatos szoba küszöbén.

E helyiség kerek alakú, meglehetősen jó karban volt tartva. A boltzat bordái, melyeket nyolcz esinos oszlop támogatott, egy zárkőben egyesültek, a melybe egy üveg csésze volt beillesztve. E csészeből sárgás világosság áradt szét.

A két oszlop közt levő ajtóval szemben egy másik zárt ajtó volt, melynek rozsdás feju szögei elárulták azt a helyet, a hol az ajtó külső oldalán a zár volt alkalmazva.

Ferenc gróf megint lábra állt, elvonszolta magát a második ajtóig és megpróbálta azt kinyitni.

Hasztalan volt minden erőlködése.

A teremben néhány butordarab volt; egy ágy, vagyis inkább tölgyfa pad, a melyen néhány párna és takaró hevert, meg egy esztergályozott lábu szék s egy asztal, a mely vaskapcsokkal volt a falhoz erősítve. Az asztalon különféle tárgyak voltak elhelyezve: egy nagy kancsó a mely vizvel, egy tál hideg vadsült, egy nagy darab kenyér, a mely a tengerészek kétszersültjéhez hasonlított. Az egyik sarokban vékony vizfalán esőrgedezett egy medenczébe, a melynek feleslege az egyik oszlop alatt levő nyíláson folyt le.

Ezen előzetes intézkedések nem arra vallottak-e, hogy vendéget vártak e földalatti helyiségbe, vagyis inkább rabot e börtönbe? Ferenc lett volna tehát a rab, és csellel csalták volna a kárpáti várkastélyba?...

Ferenc eszméi annyira össze voltak zavarva, hogy ez a gyanu eszébe sem jutott. Az éhségtől, szomjúságtól és a fáradalomtól kimerülten, az asztalon levő élelmiszerek elfogyasztásához látott, jött inni a kancsó tartalmából aztán, leheveredett a kényelmetlen padra, azt remélvén, hogy néhány percznyi pihenés ismét visszaadja az erejét.

De, mikor megkísérelte az eszméit rendezni, úgy vette észre, hogy azok szétfutnak, mint a víz, mikor az ember markolni akarja.

Bevárja-e a reggelt, mielőtt kutatásait folytatná? Annyira elgyöngült volna-e már akarat-ereje, hogy urala se lehet többé a tetteinek?

— «Nem! — mondá magában, — nem fogok várni!... El a vár-toronyba!... Még ma éjjel a vár-toronyban kell lennem!...»

A világosság, mely a zárkőbe illesztett üveg-csészeből eredt, egyszerre kialudt és a teremben teljes sötétség lett.

Ferenc gróf fel akart kelni... de nem birt, és a gondolatai egyszerre elaludtak, vagy helyesebben mondva megakadtak, mint az óramutató, mikor a gépezet rugója hirtelen eltörik. Mély és sajátos álomba, vagyis inkább nyomasztó tempultségbe, egész valójának tökéletes megsemmisülésébe merült, a minek okozója nem a lelki megnyugvás volt.

Mikor felébredt, nem birta megállapítani, mennyi ideig alhatott. A zseborája is megállt és nem jelezte többé az időt. De a teremben ismét a mesterséges világosság áradt szét.

Az ifjú gróf ekkor felugrott és néhány lépést tett az első ajtóhoz, a mely most nyitva, majd a második felé, a mely most is zárva volt.

Gondolkozni próbált, a mi nem csekély megérőltetésébe került.

A teste ugyan kipihente a fáradalmakat, de a fejét üresnek és egyszerűságtól nehézkese érezte.

— «Mennyi ideig alhattam? — gondolá magában. — Vajjon éjszaka van-e, vagy nappal?»

A teremben semmi sem változott, csupán a lámpa világított újból, az asztalon pedig új eleseg állt és a kancsó újból meg volt töltve friss vízzel.

Valaki tehát itt járt, mialatt Ferenc gróf aludt. E szerint tudták, hogy ő a várkastély földalatti üregeiben van... Gortz Rudolf hatalmában levén, vajjon arra volna-e kárhozható, hogy többé soha se közeledhessék embertársai?

Ez lehetetlennek látszott és különben is inkább elmenekülne, mivel meglehetősen könnyen megtalálná a folyosót, a mely a várkapuhoz vezet és elhagyná a várkastélyt...

A gróf visszafojtott lélekzettel hallgatódzott...

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

Elhagyná!... Ekkor eszébe jutott, hogy a kapu bezáródott mögötte.

Nos hát, igyekeznék feljutni a bástyára és megpróbálna lebecsátkozni annak egyik beékel szögletén... Bármibe kerüljön is, egy óra alatt künn kell lenni a várkastélyból.

De Stilla! Vajjon le fog-e mondani arról, hogy Stilla megmentse?... Távoni fog-e a nélkül, hogy őt kiragadja Gortz Rudolf kezei közül.

Igen! és a mit nem tehetett meg egyedül, meg fogja tenni a csendörök segítségével, a kiket Roekzó Macsesdre kísér!... Meg fogják ostromolni a régi bástyákat és kimotozzák a várkastély valamennyi zugát!

Elhatározásával tisztában levén, most már csak az volt hátra, hogy azt haladéktalanul meg is valósítsa.

Ferenc gróf elindult a folyosó felé, a melyen keresztül ide jött volt; de ekkor egyszerre nesz hallgatott a terem második ajtaja mögött.

Kétségkívül lassan, halkán közelgő léptek nesze volt.

A gróf az ajtó szárnyához illeszté a fület és visszafojtott lélekzettel hallgatódzott...

A lépek rendes időközökben történtek, mint mikor valaki le vagy felmegy egy lépcsőn. Itt kétségkívül lépcsőzet volt, a mely a földalatti termet összekötötte a felső udvarokkal.

Ferenc gróf készen akarván állni minden eshetőségre, kihúzta övéből a vadászkését és erősen a kezébe szorította a markolatát.

Ha Gortz báró valamelyik szolgálja lépne be, azt megtámadná, elragadná tőle a kulcsait, oly állapotba helyezné, hogy ne mozdulhasson, aztán kirohanna ezen az új kijáráson és megpróbálna eljutni a vár-toronyba.

Ha Gortz Rudolf báró lépne be, — pedig rá ismerne, noha csak egyszer látta őt, abban a pillanatban, mikor Stilla lerogyott a San-Carlo színház színpadán, — akkor beledöfné a kését, irtalom nélkül.

Azonban a lépek megállapodtak az ajtó külső küszöbe előtt.

A gróf mozdulatlanul várta az ajtó kinyílását. Az ajtó nem nyílt ki, de egy végtelenül édes hang hatolt a gróf füléig.

A Stilla hangja volt... igen... az ő hangja, mely mintha valamivel gyöngyben esengett volna, de legkevésbé sem vesztett hajlékonyságából, kimondhatatlanul bájából és behízelgő édességéből.

És Stilla azt a panaszos dallamot ismétlé, a

mely Ferenc álmait ringatta, mikor az ifjú gróf a macsesdi fogadó éttermében szendergett:

Nel giardino de' mille fiori,
Andiamo, mio cuore...

E dallam Ferenc grófnak a lelke mélyéig hatolt... Elvezte, szinte itta azt, mint valamely isteni ital, mialatt Stilla mintegy hívní látszott, hogy kövesse, e szökat ismételvén:

Andiamo, mio cuore, andiamo.

És az ajtó mégsem nyílt ki, hogy utat engedjen neki! Nem fog tehát eljuthatni hozzá, nem szoríthatja őt a karjai közé, nem szabadíthatja meg innét?

— «Stilla!... Stilla!...» — kiáltá a gróf.

És ezzel neki rohant az ajtónak, a mely azonban szilárdul ellentállt.

Az ének mintha gyöngült, a hang mintha elhalmi kezdett volna és a lépek is távoztak.

Ferenc gróf térdelve igyekezett megintatni az ajtót, felhasogatta a kezéit az ajtósarkokon és folyvást Stilla nevét kiáltotta, kinek éneke kezdett elhangzani a távolban.

Ekkor az ifjú gróf elméjében egy bizonyú gondolat villant meg.

— «Megörült!... kiáltá, — Stilla megörült, mert nem ismer reám!... mert nem is felelt, mikor nevén szólítottam!... Őt év óta van bezárva a várkastélyba, őt év óta tartja őt hatalmában ez az ember... nem csoda, ha az én szegény Stillám megtébolódott.»

E szökkal felkelt... a szemei kimeredtek... a feje égett.

— «En is... én is érzem, hogy az elmém megzavarodik! — mondá! — Érzem, hogy megörülök... megörülök, mint ő!»

Fel s alá járt a boltozatos teremben, nyugtalanul és szilaján, mint egy vadállat a kalitkájában.

— «Nem! — kiáltá végre, — nem!... Nem szabad megtébolódnom!... Ki kell jutnom e várkastélyból... És ki fogok jutni!»

Ezzel az első ajtóhoz rohant.

Az első ajtó be volt zárva.

Ferenc gróf nem vette észre, hogy csöndesen bezárták, míg ő Stilla hangját hallgatta.

Előbb fogoly volt a várban, most fogolylyá lett e sirtóiban.

(Folytatása következik.)

A NŐK MUNKÁJA S A GYERMEKEK HALANDÓSÁGA.

Anglia azon vidékein, hol a legtöbb gyárban könnyebb munkákra nőket szoktak alkalmazni, a gyermekek halandósága oly méreket öltött, hogy a halálozások a születéseket folyton növekedő számmal már-már megdöbbenő módon haladják fölül. E szomorú jelenség méltán felkeltette az illetékes körök figyelmét, s mindenestre döntő befolyással fog birni azon mozgalomra, mely a nők egyenjogúsága érdekében Angliában megindult. Miután első sorban arról van szó, hogy a nők előtt a munka azon utjai is megnyitassanak, melyek eddig kizárólag az erősebb nemnek voltak fenntartva, nem lesz érdektelen dr. Reidnak a nothingham-i orvosi kongresszuson köztett statisztikai adataival megismerkedni.

Dr. Reid az említett alkalommal előadta, hogy Stafford városában két nagy iparvállalat van. Az egyik egy köedény-gyár, melyben sok asszony dolgozik, a másik egy kőszénbánya, melyben kizárólag férfiak vannak alkalmazva. Oly családoknál, hol az anyák otthon vannak, 1000 gyermek közül 152, míg ellenben ott, hol az anyák a gyárban vannak elfoglalva, rendes körülmények közt 1000 gyermek közül 195 szökött meghalni.

Ezen arányt csekély eltéréssel dr. Reid mindent tapasztalta, hol a nők otthon nem maradnak, hanem gyárakban dolgoznak s ennél fogva gyermekeik nevelésével nem foglalkozhatnak.

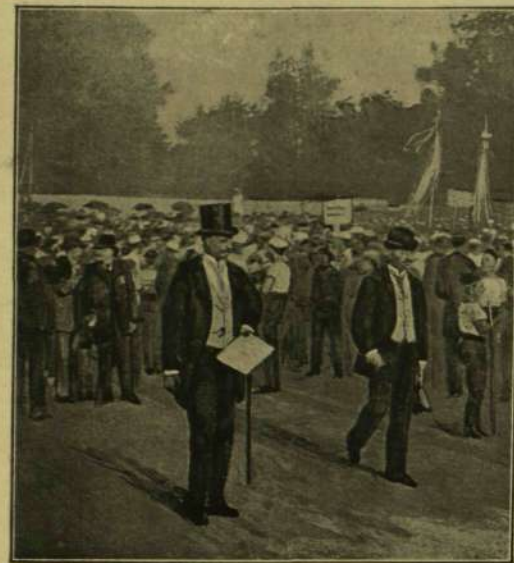
EGYVELEG.

* **Mintaiskolákat** építettek Stockholm városában. Az épület teljesen megfelel az egészségügyi követelményeknek, egy teremben legfeljebb 35 gyermek van, mindeniknek külön asztala és megfelelő széke, melyet a tanító megkerülhet. A felsőruhák és esernyők számára külön előszobák vannak. A tanítás csak délelőtt van, nyáron 7, télen 8 órakor kezdődik, délután csak torna-játékos kézimunka-oktatás fordul elő. Minden tanóra után negyedórás szünet van, reggelizésre 20 perc. A gyermekeket a szünetek alatt télen széles fedett folyosóra, nyáron a játszótérre viszik ki.

* **Új foglalkozás.** Párisban különös «ételkóstoló nők» vannak, kik ebéd idején jó fizetésért sorba járnak az előkelő házak konyháit, megkóstolgatják az ételeket s vagy maguk javítják meg, vagy utasításokat adnak azok megjavítására.

* **Szénbánya a tenger alatt.** Brit-Kolumbiában Viktória közelében van egy szénbánya, melyet már annyira kiástak, hogy 10 kilométernél messzebb nyulik a tenger alá.

* **Vadászó hal.** Nyugat-Indiában egy Remon nevű halfajjal fogják a teknős békákat. A halat farkánál fogva kötéltre kötve vízbe dobják s ez azonnal a

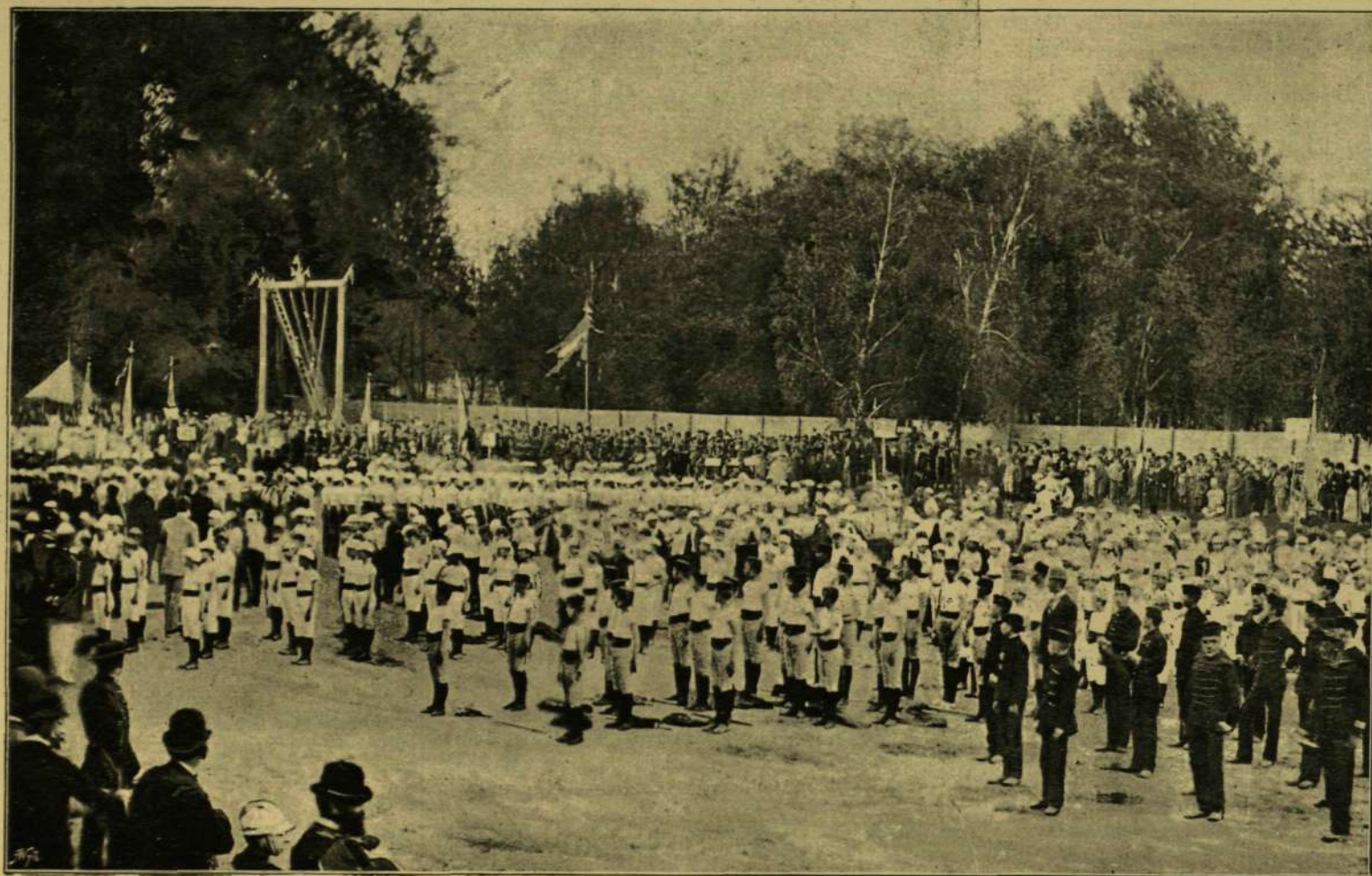

GRÓF CSÁKY MINISZTER ÉS BERZEVICZY ÁLLAMTITKÁR
A TANULÓK KÖZT.

* **Érdekes szédelés.** A jelen század elején Egyiptomból egy fiatal pap levelet hozott XII. Leó pápának, mely levélben az egyiptomi basa késznek nyilatkozott katolikus hitre térni, ha a levél vivőjét memphisi püspökké nevezik ki. A bibornokok testülete hosszasan tárgyalta az ügyet, végre is felszentelték a fiatal papot püspökké s nagy kísérettel elküldték Memphisbe. Itt azonban csakhamar kisért, hogy az egész dolog szédelés volt, a levelet nem a basa írta, hanem maga a hű pap, a kit aztán visszahoztak Rómába s az inquisitio börtönébe zárták.

* **Kalauzoló madarak.** Laplandban gyakori dolog, hogy tengeri madarak mutatják meg az utat a halászoknak, különösen a Pallajervi tónál minden reggel egész sereg tengeri fecske repdes a csónakok körül, míg a halászok eljönnek s aztán folyvást előttük röpködnek addig, míg a hálót kivetik. A halászok hozzá szoktak már, hogy a madarak a kalauzolás fejében rögtön csolnakaikra szállanak s a hálóból vámot szednek.

* **Nevezetes makacsság.** Dewittville amerikai községben él két nővér, Skinner Lucinda és Mártha, az egyik 74, a másik 76 éves. Egy konyhában laknak, de már 47 év óta soha sem szólnak egymáshoz, mert egy serpenyő felett félszázaddal ezelőtt összeveszttek.

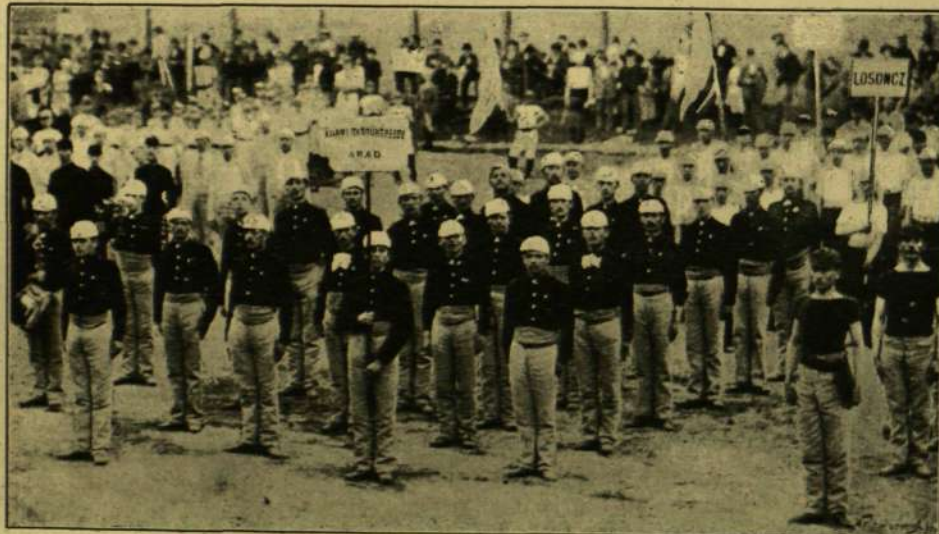

SORAKOZÁS A SZABAD GYAKORLATOKHOZ.

teknősbékára rohan s sajátos alkata szájával úgy odaragad hozzá, hogy a halász vele együtt a teknősbékát is felhuzhatja a vízből.

* **Egy város a földteke két felében.** Ecuador állam fővárosának, Quitának, pártatlan nevezetessége, hogy egyik fele az északi földgömbön, a másik a délin van s épen ezen egyenlítői fekvése miatt a nap kivétel nélkül mindenkor reggel 6 órakor kel fel és 6 órakor nyugszik, órára szükség sincs. Délben a függélyes tárgyaknak épen semmi árnyékuk sincs. Guito különben még a legmagasabban fekvő nagy város is a világon.

* **Nő, mint udvari orvos.** Korea császárnője egy orvosnőt udvari orvosának nevezett ki. Az orvosnőnek ott kell laknia a királyi palotában s 35,000 forint évi fizetést kap.

AZ ARADI ÉS LOSONCZI ÁLLAMI TANITÓKÉPZŐ INTÉZETEK NÖVENDEKEI.

A MAGYAR TANULÓK ORSZÁGOS TORNAVERSENYE.

Pillanatszerű fényképek után.

HAZATÉRÉS A VADÁSZATRÓL.

A «JÓZSEF FŐHERCEG» CZIMŰ
KÖNYVBŐL.

Lapunk legutóbbi számában már ismertettük azt az új könyvet, melyet közelebb Thewrewk István irt József főhercegről és családjáról.

Ugyanebből a könyvből most három érdekes képet közlünk.

Az egyik József főherceg «mint szakács» van ábrázolva. Az ezen látható jelenet 1891 őszi történet Aradmegyében, a főherceg kishajói uradalmán. Az ott időző József főherceget ugyanis meglátogatta Kis-Jenőn nagyobbik fia, József Ágost, ki erdélyi vadászatairól érkezett oda, hogy az ottani erdőben is vadászgasson. Hogy a fiatal főhercegnek ne kelljen minden nap ebédre haza fáradsni, az atya főherceg hol itt, hol ott találkat adott fiának a vadászterületen s oda vitette az ebédet. Egy napon aztán azzal lepte meg a fiát, hogy az uradalmi erdőnek egyik kies helyén maga főzött neki katonás ebédül «czakumpakk»-ot és «Grenadiermarch»-ot. Reggeli 8 óra után kíséretével együtt a kijelölt helyre hajtatva, ott hatalmas tüzet rakatott, egyenruháját levette és szakácskötenyt adatott úgy magának, mint kísérete tagjainak, kik vele együtt nyomban hozzáálltak a húspuhításnak és vagdalásnak, krumplihámozásnak, szalonna- és hagymavagdalásnak; aztán fölállította a tűz fölé a bográcsokat s olyan katonás ebédet készített, hogy fáradtan oda érkezett fia a vendégekkel együtt nem győzte dicsérni a jobbnál jobb ételeket.

A másik kép ugyanezen napról azt a jelenetet mutatja, mikor este, vacsora táján a kishajói kastély udvarára szállították be szekéren azt a hatalmas szarvast, melyet József Ágost főherceg a rögtönzött ebéd után lőtt az erdőben. Az otthon már türelmetlenül várakozó társaság gyertyákat kapva kezébe szaladt ki a szerencsés vadászszal együtt a hatalmas zsákmány megsemmelésére.

A harmadik kép József főherceget és kedvenc sakálját ábrázolja. Ezt az afrikai vadkutyát szülőföldjéről kapta a főherceg 1878 tavaszán, mikor fiemei nyaralójában időzött. József főherceg, ki az állatok idomításához, sőt szelidítéséhez is nagyon ért, rögtön nevelése alá fogta a kis kölyök vadat, mely csakhamar annyira hozzá szokott új urához, hogy örökké nyomában volt s még éjjelre sem távozott el mellőle. Olykor-olykor neveletlenkedett ugyan

a kis sakál, mely egyiránt meg-megtépte úgy a szobabeli tárgyakat, mint a kert virágait; de nagyobb kárt sem akkor, sem később nem tett sem emberben, sem dolgokban, sőt kedves állat-

Strelisky fényképe.

LÁSZLÓ FŐHERCEG.

jává lett még a főhercegi gyermekeknek is. Később Alcsúthra került a sakál, hol külön földalatti lakást építtetett neki a főherceg.

Ugyanez alkalomból bemutatjuk József főherceg ifjabb fiának, a 18 éves László főhercegnek a legújabb arczképét is, mely mint katonát ábrázolja őt, honvéd lovassági hadapród egyenruhában. László főherceg a mult év októberében kezdte a gyakorlati katonáskodás tanulását, még pedig nem oly szűkkörűleg, mint más közönséges újoncz, hanem összefoglalva a gyalogsági, lovassági és a tüzérségi gyakorlatokat is. Egyszerre három katonai egyetemmel is.

De ez még nem minden. Azonkívül, hogy hetenként három délelőtti gyalogsági, más három délelőtti lovassági, egy délután pedig tüzérségi gyakorlatokat végez a rendes katonákkal együtt, négy délután 2 órától 7-ig elméleti katonai tárgyakat tanul. Csupán a szombat délutánja, meg a vasárnapja szabad, mely időt rendszeren Alcsúthon szokta töltetni.

László főherceg katonai kiképzését Agisburgi Himmler közös hadseregbeli alezredek vezetése alatt, a legkiválóbb készségű tisztek és tanárok végzik a következő beosztással: A gyalogsági gyakorlatokat a 6. sz. ezred 4-dik századával Bozoric kapitány, — a lovassági gyakorlatokat a 13. sz. huszárezred 6. századával Gaischin kapitány, — s a tüzérségi gyakorlatokat a 4. tüzérezreddel Jankovits kapitány parancsnoksága alatt. Az elméleti tárgyakat a következők adják neki elő: a történelmet és szolgálati szabályzatokat Bauriedel kapitány, a német nyelvet és katonai földrajzt Leide kapitány, a magyar nyelvet Pokorny budapest-második kerületi kir. kath. főgymnáziumbeli tanár, a francia nyelvet Izos egyetemi nyelvtanító; végül a vívást és tornázást Lytomisky főhadnagytól tanulja.

Mint annak idején József Ágost, úgy most László főherceg is a legnagyobb kitartással és szorgalommal végzi úgy elméleti, mint gyakorlati tanulmányait s minden tanítója dicsérettel felfogását és komoly igyekezetét. Jenő főherceg sokszor jelen van a lovassági gyakorlatain s örömmel látja, mily türelemmel és buzgón végzi a legfárasztóbb föladatokat is a szép fejlettségű, de a rendes újonczoknál jóval fiatalabb főherceg.

László főherceg kiképzése 3 évre van tervezve, s az ennyi időre szabott kiképzés tervét, úgy a mint Himmler alezredek elkészítette, ő fel-

JÓZSEF FŐHERCEG MINT SZAKÁCS.

Janicsek Sándor rajza.

sége a király is jóváhagyta. Így látható, hogy nem könnyű szerrel, nem születésével, hanem kemény és fárasztó erőfeszítéssel fogja az ifjú főherceg a tisztí bojtot kivívni magának.

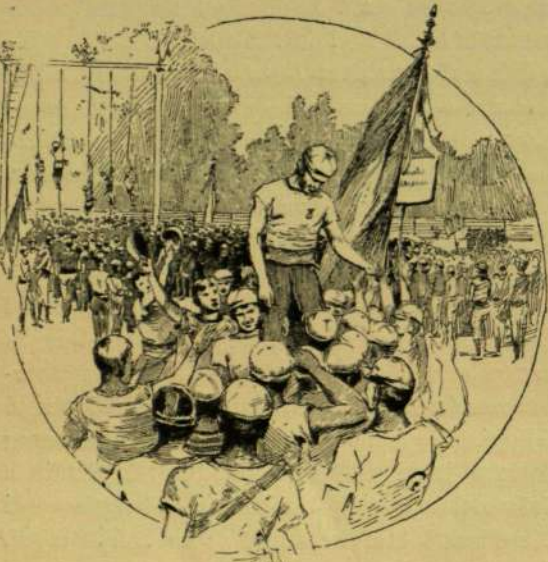

József főherceg sakáljával.

KÉPEK AZ ORSZÁGOS TORNAVERSENYRŐL.

Az országos tornaversenyről mult számunkban részletesebben megemlékeztünk. Az akkor közlötök pótlásul adunk most néhány képet a verseny egyes jeleneteiről.

Az első kép a versenytörténeti fel tágas síkjával, emelvényeivel és háttérben a liget fáival. A téren épen gyülekeznek és rendbe állanak az izmos tornászó ifjak, hazánk jövő reményei. Készülnek a tusára, a nemes versenyre és keblök a győzelem reménye dagasztja. Festői tarka jelenet volt ez a nagy, általános készülődés.

Cserna Károly rajza.

A győztes fölemelése.

Második képünk az aradi és losonezi állami tanítóképző-intézet növendékeinek csoportjait mutatja, az első sorban állók kezében a jelző táblákkal, melyek látható volt, melyik csoport melyik tanítványt növendékeiből került ki.

Mikor vége volt a versenyeknek, az ifjuság vállaira emelte a győzöt s úgy hordozta körül a versenytérre az összesereglettek zajos éljenzése közben.

A lelkesedés azonban akkor érte el a tetőpontját a mikor az országos versenyek megteremtői, gróf Csáky Albin közoktatásügyi miniszter és Berzeviczy Albert államtitkár, végig sétáltak a tanulók közt, a kikhez buzdító szavakat intéztek. Az ifjuság meleg ovációkban részesítette őket s kórsétájukban szakadatlan emelte az ifjuság éljenzése és lelkes üjongása. E két utolsó jelenetet örökíti meg harmadik és negyedik képünk.

«AZ ÉJTSZAKI MADÁRHEGYEK TÁJÁRÓL»

Herman Ottó új könyve.

I.

«Az éjszakai madárhegyek tájáról» czimvel kiváló érdekű könyv hagyta el a sajtót mint a természettudományi könyvkiadó-vállalat 50-ik kötete; Herman Ottó írta, s a természettudományi társulat adta ki.

A könyv története röviden összefoglalva ez: Herman Ottót megbízta a társulat a «Madárhegyekről» szóló nagy munka megírásával; a természetbúvár elvállalja a megbízást és első dolga megfigyeléseket tenni. Az éjszakai sarkvidék valamint a déli sarkvidék is általában arról nevezetes, hogy szigetein a madarak, fajra nézve kevesen, száma nézve annál seregesebben sokasággá verődnek össze s a szirteken az úgy nevezett madárhegyeket alkotják. Ide vonzotta szive először is Hermant. 1888. év derekán járta meg a madárhegyek tájékát, elhajókázva a dán terület legészakibb csücsétől, Frederikshaventől, a norvég tengerpart mentén, be a sarkkörbe egészen Vardöig, Hell Miksa és Sajnovics János egykori megfigyelő állomásáig.

A norvég parti városokat egymásután útba ejti; elvonul szemünk előtt Bergen, Trondhjem, Bodö, Tromsö, Hamarfest és Vardö; mindenütt tölt egy-két napot; tesz-vesz, lát-néz, kutat, sőt helyenként mint fölfedező szerepel.

A sokoldalú tudós s a pihenést nem ismerő búvár: ime az a vonás, a mi a könyv minden lapján felénk tükröződik. Tavasszal hagyta el hazáját s a merre megyen, mindenütt a tavasz mosolyg feléje nemesak bájaival, hanem változó, olykor dermesztő hidegével is. És Herman nem állapodik meg ott, a hol kelleme lehetne az élet, hanem megy kutatni esőben, ködben, hóban épen mint a madarak, melyek életét tanulmányozta s melyek esőben, sőt hóban is fészket építenek, mert azok az idő — sielni kell. Bámulatosan vonzó azok a vázlatok és képek, melyeket egy-egy madárról, egyes tájakról s jelenségekről ad.

Maga a pompás kiállítású könyv 36 nyomott íven 75 képpel, 3 színes táblával és 1 térképpel jelent meg, gyönyörű rajzokkal és olcsón, mert 5 frt 50 krajczárért kapható szép vászon kötésben.

Hasztalan ott a dicseret, a hol a tett szól önmagáért; hiü törekvés volna a munkáról s egyéni sajtáságairól valami képet adni — pusztán szóval; sokkal jobban tanuskodnak érdemeiről a szemelvények, melyeket a munkából vett képekkel együtt bemutatunk.

A szerző oly időben tette meg norvégiai útját, mikor az éjszakai földgömb e tájékain a nap le nem nyugszik s a jó norvégiek az «éjfél nap idejében» valóságilag fürdenek a fényben, melegben, világosságban. «Az éjfél nap» czimű fejezetből néhány részletet itt közlünk:

Nekünk, a mérsékelt égöv lakóinak, kik a nap és éj közötti váltakozásra már társadalmilag, sőt élettanilag is reá vagyunk formálva, s hozzá vagyunk szokva, hogy itt a legrövidebb téli nap is nap s a legrövidebb nyárej is valóságos éjszaka, — bajos átértenünk és fölfognunk azokat a viszonyokat, a melyek a sarkkörben fennállanak, különösen az éjszakai szélesség ama táján, a melyekre hónapokon át löveli sugarait az «éjfél nap», — hogy azután hónapokon reájuk boruljon a sarkköri éj fátyla; a melyek hónapokon át nem tudják azt, hogy mi az éjszaka, hogy ismét hónapokon át ne tudhassák: mi a nap!

Mennél északibb a sarkkörben való fekvés, — írja Herman Ottó — annál korábban következik be, annál későbbben szűnik meg az éjfél napnak valóban fonséges tünete.

A tünemény e felszálló és leszálló természetéhez és különösen ahhoz képest, hogy az éjfél Nap egyszersmind a legmélyebb állást is jelenti s hogy ez utóbbiban a Nap a szemhatár gözkörét megközelíti vagy belé is merül, nagyon érthetővé teszi azt, hogy a fényhatás erőre és színre nézve rendkívül változatos és rendkívül szép.

Mikor annak a félkorongnak hideg sugara végig villan a tundrán, nem sokat változtat a sarki táj e valóságos «nihil»-jén.

A virradat bizonytalan kékes-szürkesége hideg szürkévé változik, mert a tundrának se füve, még kevésbé fája. A Jeges-tenger viharával való küzdelemtől megöszült kő ez, melynek kergét az idő vasfoga — eső, hó, fagy — szilánkokra tördelte, összezúzta miriád dirib-darabra. A mi itt változatosság, az a hófolt, mely talán kozmikus portól szennyes.

Az éjfél félkorong párakon szűri át fényt s rábocsátja erre a kietlenségre; fénye sárga, vagy vörös, izzásnak indítja a felhőzet fodrait s ez azután ibolyás lehellettel szövi be a tundra kietlenségét.

A Nap korongja majd teljesen láthatóvá válik, sőt éjfél nyugója mind magasabba esik, annyira, hogy fölötte áll a szemhatár gözkörének s az éjfél Nap ekkor hideg, fehér fényt szór a tundrára, a nélkül, hogy — az igazin — életet fakasztana; csak a hófolt nyarad valami keveset. Ez azután a tundra horpad.

Égészen más a hatás ott, a hol a tenger uralkodik, a hol csak zátony, szikla, halomsziget emelkedik a Jeges-tenger színe föl, a hol az ember szeme északnak szabadon kitekinthet a szemhatárig s nem talál más ütközőre, mint arra a párazatra, a mely a tengert az égbolttal úgyszólván összeforrasztja.

Itt az aránylag mégis csak mélyen álló éjfél Nap óriási fénybarázdát vet a víz színére a bámuló ember felé; a fénybarázdát a mozgó hullámok millió darabra tördelik s villogtatják, mennél távolabb, annál apróbbakra, mennél közelebb, annál nagyobbakra, a közelben dagadó hullám tükrös oldalán pedig tisztán látjuk a Nap képét, a mint elnyúlik, majd darabokra szakad.

Még szebb e kép, ha a néző és az éjfél Nap közé sziklasziget esik s a Nap szikla vagy sziklák fölött áll.

«Van még egy formája az éjfél napnak, — írja továbbá Herman Ottó, — mely úgyszólván megrohanja az embert, hogy azután ámulatba ejtse. De sok mindennek kell összejárásani, hogy a hatás teljes legyen.

A Napnak már alant kell járni, hogy azokba a párás rétegekbe jusson, a melyek fényének vörös, izzó színt kölcsönöznek; a Napnak a tenger fölött kell állani; kell a tünethöz soknemű, alakos felhőzet, a zenitben borulat, és kell hozzá az a sajátságos, szalagosan álló sarkköri köd, mely valami sziklaszigetre úgy telepedik le, hogy alatta a sziget tömbje, fölötte a csücsök lássanak. Kell hozzá nyugtalan tenger és végre az, hogy a hajó, mely a szemlétől vízi, szigetközök árnyékában haladjon s abból ki se kerüljön, míg a Nap nem érte el állásának legmélyebb pontját, természetesen merő északon.

«Ez a látvány a maga teljes pompájában ragyogott föl 1888 július 21-én, a midőn a «Sirius» hajó a Skorö-sziget déli fokát megke- rülte; pontban 12 órákor északi irányban hasított be az orrával a Fugló-sund nyugtalan vizébe.

Fugló szigete, — a nagy, — a 70° fokon túl s teljesen a Jeges-tengerbe van kitolva. Égnek meredező kettős sziklacúsa, a derekán felérő hómező, meztelen és meredek sziklaidaljai, melyek a kikötést lehetetlené teszik, arktikus vadságot kölcsönöznek neki. Árnyékba vetett oldalával igazán feketén mered a délfelel közle- dő hajóra.

A mint a hajó a sundba bejutott, utasai legott megértették, mi okozta azt az izzó vörös fényt, mely már messziről volt látható, a mint a sund déli részét, mint valami tüzvész beszötte: az éjfél Nap ott égett vörös fényben, a nyugtalan tenger éles szemhatára fölött.

Naplóm így szól: «A hajó szembe ment a legfonségesebb pompában ragyogó éjfél Napnak, mely úgy három átmérőnyi magasban állott az aczélosan csillogó Jeges-tenger egészen éles szemhatára fölött. Az égbolt egész felhőzete, a Fugló köd-kalapja, az alsó széleken égő aranyban fénylett. A szemhatár alján egy ibolyakék pászta s ismét egy fodrozott s fodraim izzó következett. Azután a ködnek és felhőzetnek egész poézise gyúlt ki. Az ibolyaszín pászták szélei tüzesen villogtak, a borulatot a vörösre tüzesített vas színe szötte be. A Nap korongja megnyagyitva, vörös fényben ragyogott. Az éjfél Nap melege itt is, mint a Risön, +9° C. volt. A Fugló mellett látott éjfél Nap tüneményében le nem írható fonség nyilatkozott.» Nem lehet leírni, nem lehet lefesteni, ezt látni kell!

Ez a sarkkör napszaka s ezzel ellentétes a kör éji szaka, mely akkor következik be, a mikor a Föld pályafutásában az őszi equinoctiumtól a téli solstitiumon át a tavaszi solstitium felé halad. Ekkor az éj jelenségének szakai ugyanazok, a minők a nyárszak idején a napéi.

Magán az éjszakai sarkon 6 hónapig uralkodik az éj, a sarkkör szélein tehát délfele haladva, a sarkköri éj hossza csökken. Így az Éjszaki-fokra november 18-kán, Tromsöre november 25-kén veti utolsó pillantását a Nap, s megjelenik újra arasznyi időre januárius 17-kén Tromsöben, januárius 24-kén pedig az Éjszaki-

fokon. Tromsö tehát 53, az Éjszaki-fok 67 napig nem látja a Napot.

Ebből a teljesen törvénytörő s mégis oly csodálatosnak tetsző rendből tisztára következik, hogy a sarkkörben a rendszeren váltakozó napszaka és éjszaka, — a mi középvünk értelme szerint, — nem a fő, hanem csak átmeneti jelenség; a mi ott uralkodik, az egy roppant hosszú napszaka s ennek ellentéte, egy roppant hosszú éjszaka, a mi pedig a kettő közé esik, az roppant hosszú virradat és épen ilyen alkonyat.

Ilyen körülmények között nagyon is természetes, hogy az életviszonyok máskepen alakulnak, mint a mi mérsékelt övünkben.

Ha az éjfél Nap időszakában az állat-életre figyelünk, azt találjuk, hogy szünet nélkül foly, hogy nem következik be általános lenyugvása a nappali életi állatoknak, mert hiszen nincsen éj: s nem következik be az éjjel járónak esti ébredése, mert hiszen folytonos nappal van.

Az állat-életen a síetség világosan vehető észre, mert az állatok felhasználhatják azt a rövid, alkalmas időszakot, melyet a sarkköri nappal nyújt; különösen a szárnyasok élnek, szaporítanak, nevelnek mohón, mert az arktikus éjszaka, vele a környörtelen tél beállta előtt el kell költözniök.

Az állatok érzékenysége a hideg, sőt fagy iránt, mely itt az éjfél Nap szakában is be- beköszönt, ismeretlen; az átöröklődés során hozzá vannak törődve; még a pelyhes madárú is sokáig bírja ki azt a hideget, mely nálunk ily lényekre nézve föltétlenül halálos.

A növényélet viszonyai az éjfél Nap táján még érdekesebb. Ott, a hol a sarkkör természete már valóban arktikus, a fás növények már nem emelkednek fel, hanem kúszókká válnak s az egész növényzet a hőmérséklet változásaihoz hozzá van törődve; kevés melegeggel éri be s még az enyhébb évszakban bekövetkező fagy sem árt neki. Sajátsága az arktikus növényzetnek, hogy a fajok egyénei zombékszerűen szeretnek össze- állani: így védekeznek szélroham és hideg ellen. A világosság s bizonyos hő folytonos hatása, a mi ott természetes, a hol a Nap egy bizonyos évszakban nem nyugszik le, még azt a csodát is miveli, hogy a fokról-fokra vitt tovább természet útján a sarkkörbe bevitt árpa a szakadatlan nappalban nemesak megéri, hanem a csirázástól az aratásig itt is épen annyi idő elegendő neki, mint Egyiptomban, t. i. kilenczven napnak megfelelő.

És nagyon érdekes az ember maga is, kinek egész valója az arktikus napszakához és az arktikus éjszakához van alkalmazva, helyesebben idomítva. A mily kemény, edzett az időjárás viszonytársaival szemben, oly gyöngéd és meg- fértő a családban és a társadalomban. Munkás és elmélyedő.

A sziklavilág teljes ridegségében is tud ott- hont teremteni, melynek nagy, ragyogó ablakán bebocsátja az éjfél Nap teli fényt s ekkor végzi azt, a mi nem kíván elmélyedést, kitaratást és türelmet; ezt a részt a nagy éjszakára hagyja.

ÉJFÉL NAP FOGLÓ SZIGETE MELLETT — Herman Ottó vázlata után.

ÉJFÉL NAP «FÉLKORONG» A TUNDRÁBAN FINMARKENBEN.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

A Budapesti Szemle júniusi kötetét Tóth Lőrincnek «Gróf Baththyány Kázmér és emlékiratai» czimű kiváló érdekességu visszaemlékezése nyitja meg, melyet a veterán író először a Kisfaludy-társaságban mutatott be, s melyben mint kortárs úgy a néhai magyar külügyminiszterről, mint a korról jellemző vonásokkal gazdagítja a negyvenes évek történetét. Ezt «A lelkesi kongru» czimű fejtegetés követi, a napirenden levő kérdést ama röpirat révén tárgyalván, mely Egerben jelent meg, az egri érsek véleményének elsőbbségét emelvény ki. A czikk- író szerint az a javaslat helyes, mely a szegény lel- készek sorsát leggyorsabban képes javítani. Lukács Györgytől «Az olasz községi rendszer» az olasz köz- ségi viszonyokkal ismert meg s összehasonlítást tesz a mi községünkkel. Berzók Árpádtól «Két tűz között» cz. jóízű elbeszélés olvasható, melynek hőse egy öreg tanácsos, kivel elhitetik, hogy az új mi- niszter csak fiatal erőket tűr meg, a többi nyugdi- jazza. A tanácsos tehát keni-feni magát, egészen fiatalos alakot ölt, hanem azért aztán a felesége gyanakszik rá, úgy hogy a tanácsos kettős alakot ölt: otthon öreg úr marad, a hivatalban meg- feketül szürke bajusza; egyszer azonban félig elkészült toilettében megy a miniszter elé, a ki elmosolyodik s kinevezi miniszteri tanácsosnak a szorga embert. Baján Miksa, a dán és skandi-

náv irodalom ismertetője, «Képek a svéd életből» czimen három szép rajzot fordított le Hedenstjerna Alfréd elbeszéléseiből. Lévy József «Visegrád» költeménye, Vargha Gyula Heine-fordítása (Geoffroy Rudél és Tripolisi Melisanda) egészítik ki a szépiro- dalmi közleményeket. Heinrich Gusztáv a Heine családi leveleinek most megjelent s eddig ismeret- len gyűjteményét ismerteti, mely megvilágítja a költőnek anyjával és nejevel való viszonyát. Az «Ér- tesítő» röviden szól Herzeg Ferencz «Gyurkovita- lánnyok» czimű kötetéről, Bozóknak a római császár- ság fénykorabeli szépirodalomról szóló művéről, s egy pár hírlapnak az akadémia nagygyűlése alkalmá- ból odavetett megjegyzéséről. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Benedek János. Táborfüzetek, Budapest 1893. Az egész kis kötet — pár kivétellel — politikai ver- sekből áll. Szerző, a mint maga mondja, feledni nem bír s így még mindig a gyászos multban él, nem tudja megérteni a jelent. Innen van az, hogy versei olyan hangon szólnak, mintha 30—40 évvel ezelőtt írta volna. A «válogatott» kifejezéseknek igen nagy készlete fölött rendelkezik s pazar kézzel, válogatás nélkül szórja mindenfelé. Talán épen ezért, még a hol alapjában igaza van, ott sem tudunk neki igazat adni. Például a drezdai torna-ünnepen a budapesti tornászokat ért durva sértés csakugyan felháborító volt: de a sértett nemzeti önértékeztelést méltó elégtétel-é, a hasonló durvaságot hangon tartott «Óda a némethez», mely- ben a feentebb említett gazdag készletből szemébe vágja a németeknek, hogy, mint a veszett ebeknek, úgy csattog rágalmazó szájukban az agyar; vagy szösz szerint is idézve pár sort:

«Tisztelettel nyújtánk mi jobb kezünket,
S ti alattomban beleköptetek.»

Kár, hogy Benedek János ítéletében nem mérsé- keltebb, kifejezéseiben nem izlésebb, mert ver- seiben sok becses költői tulajdon található: hév, lendület, hazgatosság, formaérzék, szóval oly köl- tői tehetség, mely minden esetre számot tesz s remé- nyekre jogosít. Mutatványul közöljük a kevés számú nem politikai költemények egyikét:

A csonka torony mellett.

Zeleméri pusztán buja vetés zöldel,
Tavaszi napugár enyeleg a földel,
Kikelet zsendültén fölperzsd az élet...
Csak a csonka torony áll, mint egy kísértet.

Körülötte dombok büszkélkedve állnak,
Fényes tanúsági a vidék múltjának,
Mert a gazdag halmok pihenő sirhantok,
Hős hajduk csonjtjai porladnak alattok.

S mig a fényes, nagy mult álmodik odalenn,
Munkálkodik, szánt-vet fölötte a jelen;
S Zelemérnek egykor véres csata-síkját
Rohanó vasútnak kigyói hasítják.

A vén csonka torony csak néz, de nem szédül
A dübörgő vonat durva zörejtétül;
Mult és jelen fölött a táj öreg öre
Merengve néz, csak néz — a messze jövőbe.

A magyar irodalom történetéből, melyet Boöthy Zsolt szerkeszt és az Athenaeum-társulat illusztrálva ad ki, az 5-ik füzet hagyta el a sajtót. Ebben *Simonyi Zsigmond* befejezi a ködéket, mint nyelvemlékek ismertetését, *Marcellai Henrik* a krónikákról ír, *Kardos Albert* a protestáns kor áttekintését nyújtja, s ugyanő a vallásos irodalom ismertetéséhez fog, *Hallebrant Árpád* a magyarországi könyvnyomtatás kezdetét írja le. Régi nyomtatványok és kéziratok hasonmásait találjuk a szöveg közt, mellékletül pedig a müncheni kódex (1466) egyik lapjának mását adja. Egy füzet ára 40 kr.

Jókai regényeinek képes kiadásából az Athenaeum a hatodik füzetet bocsátotta közre, mely a *Magyar nábob* folytatását adja Goró Lajos rajzaival. Egy füzet ára 40 kr.

Az ár ellen, regény, írta *Hevesi József*; megjelent Budapesten. Sok romantikus elemből szőtt történetének hőse Kötélki képviselő, kinek ideális lelkilete a szépjéért és becsületéért rajong, s így jut harczba az ár ellen. Ő ugyanis törvényes fia egy Tátray grófnak, kinek házassága egy színésznővel titok maradt, s mikor Kötélki megtudja születése titkát, már késő, a vagyon Tátray Valéria grófnő kezében van, egy kedves és bájos lány kezében, a kit Kötélki szeret, a kit nőül óhajt venni, de szemközt találja magát az árral. Valériának bár Szentpétery Elek udvarol, egy nagyon léha fráter, a ki még váltót is hamisít és a grófnő vagyonával akar magán segíteni. Kötélki félreáll, mert a világot az illeti, hogy ő is vagyonért akarja nőül venni Valériát, a ki pedig szereti. Hogy azonban mégis jóra fordul minden, arra nézve Kötélki nem tesz semmit, az ő szentimentális és ideális lemondásának segítségével jön a véletlen, Valéria megtud mindent és fölújítja szívét és kezét Kötélkinak, a ki bizonyára nagyon derék, becsületes férj lesz, de mint regényhős nem eléggé érdekes és mozgókönyv. A regény egyes részletei ügyes tollal vannak írva.

Beniczky német nyelvű novellái német nyelven. *Krücken* Oszkár, a ki a magyar irodalom több művét fordította le már német nyelvre, Beniczky német nyelvű novelláiból is rajzaiból is két kötetet adott ki *Der Liebe Lust und Leid* cím alatt. Összesen tizenegyet elbeszélés van a két kötetben, melyhez a fordító rövid életrejtést is írt, s az írónak arcképét is adja. Berlinben Gnaudenfeld és társa kiadásában jelent meg.

A Magyar Szent Korona országainak közigazgatási és közlekedési térképe. Rajzolta Homolka József m. kir. térképész. Kiadta az Eggenberger-féle könyvkereskedés. Ára könyvakra összehajtv borítékban 1 frt 20. kr. Vászonnarazva díszes kötésben 1 frt 80 kr.

E térkép mértéke 1 : 1.300.000, nagysága 75 cm. hosszu és 55 cm. széles, tiszta rajza és írása által, adatainak legjobb keletével egyike a legjobban használható magyar térképeknek. Benne vannak az összes közlekedési vonalak, a megyék külön színnel festve. Hogy a rajz tiszta legyen, a hegycsúcsok feltüntetve, de megvannak az összes hegycsoportok nevei, ezenkívül a magassági számok. Minden oly város neve mellé, melynek 10,000-nél több a lakosa, a lakosság száma is oda van írva. A térkép alsó jobb szegletében levő táblázat pedig a megyék területét és lakosságának számát (a legújabb népszámlálás szerint) adja.

Új zeneművek. Az „E. M. K. E.” f. évi deési közgyűlése alkalmából két zenemű füzet jelent meg *Lantos György* zenekarvezetőtől, az egyik füzet címe *«Szamosmenti népdalok»* (Énekhangra, zongorakísérettel); 6 népdalt tartalmaz, ára 2 korona, a második füzetben egy induló van *«Deési emlék»* címen. Ára 1 korona.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia kettős ülést tartott május 29-én. Először összes ülés volt báró *Eötvös Loránt* elnöksége alatt, melyen *Szilky Kálmán* főtitkár előterjesztette a folyó ügyeket. Bejelentvén az akadémia több újonnan választott tagjának köszöntő levelét, az összes ülés figyelmeztetésére kimondotta, hogy téves az a jelentés, mintha az idén a Teleki-díjra vigjátékok pályázatának, mert a szabályzat szerint a folyó évben szomorújátkokkal lehet pályázni. A június hó 11-én Kecskeméten tartandó *Katona József* emlékkünnepen az akadémiát Gyulai Pál fogja képviselni. Miután még a 10,000 frtos *Wahrmann*-alapítvány felhasználásának szabályzatát szintén jóváhagyták, osztályülés következett. A III. osztálynak volt ülése, a melyen *Than Károly* elnök.

Dr. Thanhoffer Lajos egyetemi tanár újabb mikroszkopi módszerét ismertette, a melylyel az idegsejtek tengelyszályaiványainak a sejt magyából való eredését jól fel lehet tüntetni. Utána *Szilky Kálmán* a *«biomális tényezők négyzetének összége»* tekin-

tetében tett vizsgálódásainak érdekes eredményeivel számolt be, a mit az osztály élénzettel fogadott. *Lengyel Béla* tanár referálta *Hankó József* vendégnek *«növény-kémiai vizsgálatairól»*. Végül *Szabó József* egyetemi tanár *Asványtanának* új kiadását mutatta be. Az ülés ezután véget ért.

A Kisfaludy-társaság május 31-én tartotta a szünet előtti utolsó ülését, *Gyulai Pál* elnöksége alatt. *Abonyi Lajos* mondott emlékszókat néhai P. Szathmáry Károly fölött, a kinek több évtized barátsága kötötte. *Abonyi* élénken rajzolja Szathmáry egész írói pályáját, elbeszéléseit, regényeit, történelmi és nevelésügyi dolgozatait. Az emlékszókat nagy tetszéssel fogadták. Ezután *Hegedüs István* olvasta fel egy költemény fordítását. Uj-görögökből ültette át magyar nyelvre a népkölteményt, melynek címe *«A honáruló sírja.»* Ezután *Heinrich Gusztáv* r. t. Heine családi levelezéséről olvasott fel érdekes közleményt. Végül zárt ülést.

A Petőfi-társaság május 28-iki felolvasó ülésén *Jeszenszky Danó* Petőfi Sándorra vonatkozó érdekes okmányt olvasott föl, melyet *Pintér Sándor* szécsényi ügyvéd küldött be a társaságnak, a ki hetvenes évek elején, midőn Petőfi születés helyének végleges megállapítása országos megalomlat idézett elő, arra a gondolatra jött, hogy eskü alatt hallgattassa ki *Martinyi Károly*t, fiát *Martinyi Mihály* evangélikus lelkésznek, ki Petőfi Sándort megkeresztelte. *Martinyi Károly* ekkor már 68 éves, szemérvilágot csaknem egészen elvesztett ember volt, de emlékezett a költő születésének körülményeire, gyermekiségére s érdekes adatokat mondott el a szécsényi kir. járásbíróság előtt. A *Martinyi Károly* vallomása után felvett jegyzőkönyvet annak idején négy egyenlő eredeti példányban készítette el a szécsényi járásbíróság s e példányok egyikét ajándékozta a Petőfi-társaság irattárának *Pintér Sándor*. Az iratot a társaság okmánytára fogja megőrizni.

Ezután *Hatala Péter* *«Visszaemlékezéseket»* olvasott a 48-as időkre, melyekben neki is jutott honvéd szerep. Utána *Ferenczi József* szavalt el *Jakab Ödönnek* a *«Talány»* című költeményét. Végül *Abonyi Árpádnak* *«A mentő köté»* című vig rajzát hallgatta meg a közönség.

Az erdélyi közművelődési egyesület május 28-iki közgyűlése lelkes ünnepély volt *Deesen*, hol Szolnok-Dobokamegye értelmisége mellett az ország távol vidékeiről is sokan jelentek meg. Mindenkit benső örömmel töltött el az egyesületnek folytonos erősödése, s azok az eredmények, melyeket iskolák és kisdődörök alapításával, segélyezésével, a magyar művelődés ápolásával az utolsó évben is elértek. A vagyon most már túl van az egy millió frton s ez alig nyolceztendő alatt gyűlt össze. A közgyűlés részletes leírását testvérlapunk, a *«Politikai Ujdonságok»* közölte.

MI UJSÁG?

József főherceg a Hortobágyon. József főherceg Debreczenben szemlét tartván a honvédség fölött, kíséretével együtt kiment a Hortobágyra is.

Május 30-án reggel 6 órakor külön vonat vitte a társaságot a Hortobágyra, hova fél kilenc órakor érkeztek meg. Ott gr. *Degenfeld József* főispán nagy néptömeg élén fogadta az érkezőket s a társaság egyenesen a hortobágyi csárdába hajtatott villásreggelire. Reggeli után kocsiúra ültek s körutat tettek a pusztán. A főherceget sokakat megszóltított a pásztorok közül. Majd a rég elpusztult Zám falu tornyainak romjait nézte hosszasan s ugyancsak itt produkálta magát egy csikós a pányavetésben. Azután megtekintette a törzsgyulát, az állatkórházat s végre a csődör ménes felvonulását, mely felett megelégedésének adott kifejezést. Egy órákor a néptömeg folytonos élénzésétől kísérve, visszatért a csárdához, hol nem sokára ebédhez ültek. Magyarországi ebéd volt s a főherceget jóízűen evett, különösen ízlett neki a tészta kása, melyet egy gulyás főzött bográcsban. Ebéd után a társaság visszatért a városba.

József főherceg Debreczenből *Kisjenőre* utazott. A főherceget megígérte, hogy a debreczeni törzsgyula számára Alesúthról ajándéka küld egy szép tenyészbikát. Debreczen városa pedig hat gyönyörű juhot ajándékoz a főhercegreknek.

Salvátor Lipót főherceg utazása. Salvátor Lipót főherceg, a ki *Ferencz Ferdinánd* főherceget világiúró körútjában kísérte, Sidney-be, Ausztráliában, kénytelen volt a főherceget vivő *«Kaiserin Elisabeth»* hajóról partra szállani, mert egészségi állapota kedvezőtlenre fordult. A főherceget Sidneyből egy angol hajón visszatért Európába. A főherceget-

nek megártott a trópusi éghajlat, bár első útján, a *«Fasana»* korvetten a nagy világgörli utat teljes épségben tette meg. Ezuttal az út megkezdésétől fogva, erősfokú idegességben szenvedett, úgy, hogy a hajó orvosai már az első hetekben sürgették visszatérését. Bécsbe június végére várják megérkezését.

A millenniumi kiállítás. Az 1896-iki kiállítás számos bizottsága május 31-iki ülésén, melyen *Lukács Béla* miniszter elnököl, döntött a kiállítási terület elrendezésére és a történelmi csarnok építésére hirdetett pályázat fölött.

A történelmi főcsoportban nagy súlyt fektetnek rá, hogy az országon kívül őrzött magyar történelmi emlékeket is, a mennyire csak lehet, megszeressék a kiállításra. Ezért Bécsben, Párisban, Berlinben, Münchenben, Rómában, Konstantinápolyban, stb. helyi bizottságok alakultak. Rómában maga az ott időző *Vaszary Kólos* bírnokprímás, ki a csoport tiszteltbeli elnöke és *Császka érsek*, a csoport elnöke teszi meg az első lépéseket. A kiállítás területének rendezésére 34 tervezetet adtak be. Ezekből hittel foglalkoztak a bírálók. A legjobbban talált négy tervezet 1000—1000 koronát nyert. A nyertes tervek szerzői: 1. *Schickelanz Albert* építész; 2. *Korb Flóris* és *Girgl Kálmán*; 3. *Gerster Kálmán* és *Mirkovszky Géza*; 4. *Neuschloss Károly* és fia. Megdicsérték a *Just Ferencz* és *Farkas Ferencz*, a *Gönczy Béla* és *Weber Károly* tervezetét. A történelmi kiállítás csarnokára tizenegy pályaművet ad ak be, de ezeket a bírálók nem találták kielégítőnek. A 6000 koronát tehát négy felé osztották a legjobb tervezet készítőinek, kiket szűkebb pályázatra szólítottak föl. A négy tervezet készítői: *Schickelanz Albert*, *Pfaff Ferencz*, *Tandor Ottó* és *Alpár Ignác*. Megdicsérték *Kohlenheyer* Viktor építész, tervét. A műcsarnokra is pályázatot fognak kitűzni.

Jókai-ünnep Senki szigetén. Mint Kubinó bíróják, ott mozgalom indult meg Jókai 50 éves írói jubileumának megünnepelelése iránt. A jubileumot a közeli *Osztróván*, a Jókai *«Arany ember»*-ében megörökített *Senki szigetén* akarják méltóan megünnepelni. Valószínűleg népnünnepet és színelőadást rendeznek, mely alkalommal az Arany ember első felvonását adják majd elő magyar, német és szerb nyelven.

A német írók üdvözlötte Jókaihoz. Bécsben a napokban ülésezett a *«Deutsche Schriftstellerverband»* kongresszusa és elhatározta, hogy üdvözölni fogja Jókai Mór írói jubileuma alkalmából. A Jókai Mórhoz nyomban az ülés után elküldött üdvözlő távirat így hangzik:

«Az egyesült német írók szövetségének jelenleg Bécsben tárgyaló közgyűlése, Jókai Mórnak, a magyar költőnek, Németországban is elismert ötven éves és magaslatú írói működésének jubileuma alkalmából szerencsekitánaitat és szíves üdvözlését küldi. Az elnökség nevében: *Wildenbruch Ernő*».

Kölcsy szobra. Gróf *Károlyi István* a következő felhívást teszi közzé: *«Tisztelettel felkérlem mindazon urakat és testületeket, kik a Nagy-Károlyban felállítandó Kölcsy-szobor alap javára alírási iverket kaptak, szíveskedjenek azokat akár üresen, akár az aláírt összegekkel együtt folyó évi július 1-ig Eösz Ferencz szoborbizottsági pénztárnok urhoz Soroksári-utca 18. sz. beküldeni.»*

Tompa emlékezete. Gömörmegyében Putnokon, Rimaszombatban és Hanván nagyban készülnek, hogy *Tompa Mihály* halálának negyedszázados évfordulóját július hó 30-án kegyeletos ünnepélyvel üljék meg. Miután a vármegye közönségének eme nagyobb szabású ünnepélye a tanév befejezése után lesz, a rimaszombati egyesült protestáns főgymnázium ifjusága — mely önképző körét *«Tompa kör»*-nek nevezte el — tanáraival együtt május 28-án adozott a költő emlékének. Mintegy 120—130 tanuló a tanári kar vezetése mellett kivonult Hanvára *Tompa sírjához*, s az ifjuság énekarának közreműködése mellett szép ünnepélyt rendezett, és díszes koszorút helyeztek a piramis alakú sírkő talapzatára.

Emlékkő Révaynak. A délmagyarországi tanítóegyesület az évi nagygyűlését július elején tartja a torontálmegyei *Nagy-Szentmiklóson*. Ez alkalommal leplezik le Révay Miklósnak, a nagynevű nyelvésznek a tanítóegyesület s a torontálmegyei közművelődési egyesület által emelt emlékkövét. Az ünnepi emlékszókat dr. *Kiss Simon* piarista tanár fogja mondani, míg a délmagyarországi tanítóegyesület nevében *Jedl György* alelnök beszél. Az ünnepre meghívják a magyar tudományos akadémiát, a Kisfaludy- és Petőfi-társaságokat.

Nagy hagyomány szegény tanulóknak. *Szabó Jakab*, nemrég elhunyt csongrádmegyei nagybirtok-

kos 30,000 frtot hagyott a megyei és Csongrád városi szegénysorsu tanulók segélyezésére. A megye közgyűlése elhatározta, hogy az örökhatyó arczképét a közgyűlési terem részére megfesteti.

Az iparművészeti muzeum palotája. Az üllőitton, a klinikával szemben egész házacsoportot rombolnak le. Ezeket a házakat a Belezny-kertért kapta cserébe a közoktatásügyi miniszterium. E házak helyére jön a m. kir. iparművészeti muzeum palotája, melynek terveit most készíttik *Lechner Ödön* és *Pártos Gyula* műépítésk. A palota az üllőitton háromemeletes és hátsó részén kétemeletes. Az iparművészeti muzeum gyűjteményein kívül ott helyezik el az iparművészeti iskolát is. A palota építési költsége körülbelül 800 ezer forintra rúgnak. Az építéshez még az idei nyáron hozzáfognak.

Rózsá-ünnep. A fővárosi szegény gyermekkert-egylet építődoty gyermek-menedékháza javára május utolsó napján rózsá-ünnepet rendezt a földszíntűt Erzsébet-téren, hol kis sátrakban fiatal hölgyek és lányok árultak virágot, cigarettát, pezsgőt. Katonai zenekar és Rácz Pál bandája játszott és rendkívül sokan jelentek meg. Este felé kigyultak a lámpások száza és a kioszk teraszán megkezdődött a hangverseny. A hangverseny után a közönség még továbbra is együtt maradt, s éjjel felé járt már az idő, midőn a sikerült mulatságról távoztak.

A korinthusi csatorna megnyitása. A korinthusi földszoros átvágásán már régen dolgoznak, a csatornának elkészülését azonban a pénzügyi bajok hátráltatták. Most azt jelentik Athénból, hogy a csatornát három-három hónap múlva nyitják meg. Az ünnepély részt vesz a királyi család, a görög kormány, a külföldi diplomáciai képviselő, valamint néhány külföldi hadihajó.

Messze földön elhunyt magyar tudós. Ausztráliából jött a hír *Fenichel Sámuel* fiatal hazánkfi haláláról. Nagy-Enyedben agg tanára *Herepely* és *Csathó alispán* csak a napokban kaptak tőle néhány ritka délszaki madarat. A haláleset általános részvéte költött Enyedben. *Fenichel* már március hó 12-én lett áldozata az uj-guineai sárgalázának. A gyarmat kormányzója meglehetősen kelélen tudatja az átválfa halálát. *Fenichel* Bouguból beteg *Fridrichs-Wilhelmhafenbe* vitette magát, hol hiába követtek el mindent az orvosok — éppen mikor hazatérését készítette elő — a 26—27 éves korában meghalt. Nagybecsű néprajzi és ornithologiai gyűjteménye meghaladta decemberben a tízezer darabot.

Mérsékelt áru kombinált vasuti- és hajójegyek az aldunai vonalszakaszon át. Az aldunai hajózási időtartama alatt, a elismer kir. államvasutak összes állomásairól Bázias vagy Zimonyon át Orsovára helyben, vagy Bázias-Orsován vagy Zimonyon át Orsován át említett vasut bármely állomásra vagy viszont kombinált vasuti és hajózási mérsékelt áru közvetlen menetjegyek adatait ki, melyek áraiba a hajóvonalra megszakított egyes vasuti vonalak használatiárát a vonatnemnek megfelelő rendes díjszabás szerű menetdíjnak, a belgrád-orsovai és bázias-orsovai hajóvonal használatiárát pedig a következők leszálított díjak számítottaknak olyképen azonban, hogy a kombinált jegy összegével a rendes hajódíjnak minimális összege mindenkor elééressék. A mérsékelt hajódíjak a következők: Belgrád — Orsova vagy viszont I. osztály 1 forint, II. osztály 2 forint, III. osztály 1 forint. Bázias — Orsova vagy viszont I. osztály 2 frt, II. osztály 1 forint, III. osztály 50 krajczár. A vasuti díjjal felemelt hajóárak azonban csekélyebbek nem lehetnek, mint az alábbi rendes hajódíjak: Belgrád — Orsova vagy viszont I. oszt. 5.30 frt, II. oszt. 3.20 frt, III. 2.15 frt. Bázias — Orsova vagy viszont I. oszt. 2.90 frt, II. 1.75 frt, III. oszt. 1.15 frt. A fentemlített kombinált menetjegyek Zimony és Belgrád között a vasuton (Metesváron át) nem érvényesek, minélfogva ezen vonalra s igénybevétele esetén ezért a rendes menetdíj 60 kr. pótlékelt felszámítás-nélkül utánfizetés útján beszédedik. A kombinált menetjegyek érvényessége hét napra terjesztik ki, mely időm belül az utazás Zimony, Bázias vagy Orsován minden további eljárás mellőzésével, továbbá a kombinációba bevont vasuti vonalak mindegyikén külön-külön szintén egyszer közbeszakítható, mely esetben azonban a jegy láttaozásá végett az illető állomásfőnöknél bemutatandó.

HALÁLOZÁSOK.

MÁRKUS GYULA püspök, a budapesti központi papnevelő intézet kormányzója, meghalt 68 éves korában. Besztercebányán született, pappá 1849 tavaszán szentelték föl, és 1859-ben a fővárosba került, mint jászvásárosi káplán. Később szentszéki

jegyző, 1866-ban érseki titkár, 1873-ban tiszteletbeli kanonok, majd primási irodaigazgató lett. A budapesti papnevelő-intézet élére 1878. apr. 18-án nevezetett ki, ugyanaz évben ez. apát lett, 1884-ben a pápa házi főpapja, majd ez. püspök lett. Ezenkívül a Szent-László-társulat alelnöke s az utóbbi napokig az országos katolikus tanítói segély-alap központi bizottságának elnöke is volt.

KUBICZA PÁL, a főrendiház tagja, Trencsénmegye volt főispánja, meghalt Trencsénben, 77 éves korában. A közélet érdemes férfja volt, több ízben az országgyűlés tagja, 1847-ben Trencsénmegye követül küldötte Pozsonyba, az utolsó rendi országgyűlésre. Ezután másod-alispán lett, de már 1848-ban az első pesti országgyűlésen Trencsén város képviselője volt. Mint ilyen, követte az országgyűlést Debreczenbe, a ház ülésének elnapolása után pedig a táborba ment s ott volt Világosán. 1850-ben haditörvényszék elé állították, de az uralkodó megszüntette a pórt ellene. Ezek után születése helyén, Alsó-Szerényen gazdálkodott, 1861-ben első alispán és 1865-ben ismét képviselővé választottat, 1867-ben pedig Trencsén vármegye főispánjává nevezetett ki, mely állást 1890. decemberig, tehát 24 évig töltötte be. A Szent-István-rend kis keresztjének és a Ferencz-József-rend nagykeresztjének volt tulajdonosa.

Elhunytak még a közéleti napok alatt: **BÉRKY ISTVÁN**, a szatmári ev. ref. egyháznak 51 éven át híi lelkipásztora, a szatmári ref. egyházmegyének több évtizedben tanácsbírája, 84 éves, Szatmárt. — **PICHARD KÁROLY**, plébános, 70 éves korában, Déghen. — **SZERENYI GYULA**, tolnazavodi plébános. — **MARTIN ISTVÁN**, somogy-szent-lászlói r. kath. plébános. — **KÖVÉRY FERENCZ**, nógárdamegyei nyug. körorvos, 1844—49-ki honvédorvos, 81 éves. — **Szentesi Tóth János**, földbírtokos, 1848—49-iki honvéd százados, 74 éves, Karczagon. — **PIUKOVICS GÁBOR**, állami főgymnáziumi helyettes tanár, élete 27-dik évében, Szabadkán. — **KALINCSKY KÁROLY**, a sátorlajuhelyi ügyvédi kar egyik köztisztviselője volt tagja, 69 éves korában. — **RÓZSAY FERENCZ**, Kassa város nyug. főmérnöke, 88 éves korában. — **ETTER NÁNDOR**, esztergomi borászati tisztviselő. — **TÖRÖK ÁBEL**, a Pallavicini-uradalom intézője, Szegeden. — **VRÁNYI ANDOR**, magyar államvasuti segédmérnök, 28 éves, Tokajban. — **DOMANKÉ ALAJOS**, áldozó pap, tiszt. kormánysegéd s nyug. jászórkormányzó, 58 éves, Tatán. — **TERNYEY JÓZSEF**, 48—49-es honvédszázados, 77 éves korában, Endrődön. — Az elhunyt Szatmár városának díszpolgára volt. — **OLICSÁNYI LÁSZLÓ**, okleveles gazdász, volt hivatalnok a mezőhegyesi állami birtokokon, 25-dik évében, Karácson. — **BÉBERG ANTAL** betűszedő, ki a *«Vasárnapi Ujság»*, *«Politikai Ujdonságok»* és *«Képes Néplap»* mellett 19 évig buzgón működött, e hó 1-én, 33 éves korában, Budapesten. — **DICKMANN ELIÁS**, fővárosi polgár, 65 éves korában. — **KOZICS ALADÁR**, a zentai takaré- és hitelrészvénytársaság igazgatója, ki együtt temettek agg édes anyjával, a kit a fia halála és a pénzintézetnél történtek sújtottak le halálosan.

Zágoni báró **SZENTKÉRESZTY PÁLNE**, szül. ábrahámfalvi Ugron Ilona, életének 30-ik évében, Bunon. — **MOLNÁR ÁRKANA**, Molnár Antal, országgyűlési képviselő kedves leánya, 18 éves korában, Budapesten. — **PÁLFFY DENESZ**, sz. báró Bánffy József, az erdélyi arisztokrácia kedvelt tagja. — **SOMOGYI ELEKSE**, sz. Jeni Juliánna, ármentestítő társulat pénztárnoknak neje, Szarvason. — **FAGYEL JÓZSEFNÉ**, sz. Szepessy Szabó Klára, városi tanácsosnak édes anyja, 74-ik évében Miskolcon. — **CHOLNOKY LAJOSNÉ**, sz. Gyűzős Mária, 43 éves, Ozorán. — **DR. VAJSZ MIHÁLYNÉ**, Véghegyi Ödön megyei főszámvevő édes anyja, 73 éves. — **ZÁR FRANCZISKA**, jétékonya hölgy, 60 éves, Budapesten. — **MILDNERNÉ**, szül. Gráf Szeráfin, Mildner Ferencz kassai könyvkereskedő édes anyja, 60 éves. — **TÓTH BARTÓK KÁROLYNÉ**, sz. Movák Erzsébet, Bartók János miskolci törvényeszkői hivatalnok édes anyja, 56 éves, Miskolcon. — **ÖZV. WALTER FERENCZNÉ**, sz. Stibáll Mária, 73 éves, Budapesten. — **DR. KORITSCHNER LIPÓTNÉ**, szül. Halsey Ida, Halsey Vilmos vesznémi orvos leánya, 30 éves, Veszprémben. — **PARTOS BÉLANÉ**, sz. Grünwald Adél, budapesti keztgyógyorvos neje, 20 éves.

Szerkesztői mondanivalók.

A falu nótája. Fiannak. Vönek. A ballada verselése elég sikerült, de a mese megalkotása s a jellemek kidomborítása fogyatékos. Még kevesebb dicsegetést mondhatunk a *«Fiannak»* című költeményről, az rythmusalanságok olvashatatlanná teszi s azonkívül száraz okoskodások halmaza elejétől végig, egy pár vonást leszámítva, mely *«megvan Arany hasonczimű költeményben is»* — Legsikertűbb a *«Nőmnek»* című vers, de ennek sincs abszolút becs s itt-ott oda nem illő kifejezések is tartkiják, minő pl. «a bús sír kavargó tengere.»

Magányban. Nyári este. Emléktárgyak. Nem közönséges formacérek nyilatkoztak bennük, s a mi még öröndetesebb, a kifejezésekben is van erő, elevenség. A tartalom azonban még nem áll arányban a forma előnyeivel.

Még se tudlak felejteni. Jelentéketlen apróság.

A hűség. Egy áldozat. Az én álom. Nemcsak az irodalmi színvonalat nem érik el, hanem még leghalványabb nyomát sem mutatják a költői tehetségnek.

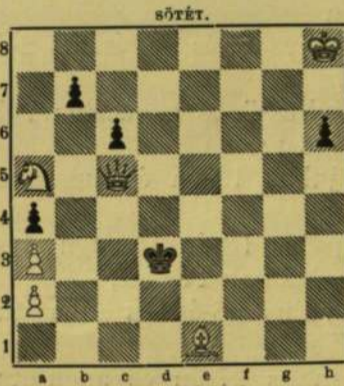
Oh, tekintis róm. Bám' úzni. Haza felé. Kisebb-nagyobb fogatkozásai daczára előválassza érmeinek, csak az a baj, hogy nagyon is érzik rajtuk az előképek hatása.

Bánat ide, bánat oda. Végző. Remény. Beteg vagyok. Találkozik bennük egy-egy sikerültebb versszak, néha elvérté meg a szem, míshál a kedély; de mint egész egyik sem tti meg a mértéket, erőltetettek, zavarosak.

A dal. Két dörrénés. (Ballada). Az előbbi úgy tartalmaz, mint forma tekintetében egészen jelentéktelen. Figyelemreméltóbb kísérlet a második, bár balladának nem nevezhető s a tárgyát szerző nem bírta elég költői erővel kidolgozni.

SAKKJÁTÉK.

1776. számú feladvány. Ehrenstein M.-tól.

Világos indul s az ötödik lépésre matot mond.

Az 1769. számú feladvány megfejtése.

Keller F.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Vg5-d2	Ke4-d5 (a)	1.		Ke4-f3 (b)
2. Vd2-a5	Kd5-e4 c6	2.	Hf7-g5	Kf3-g4
3. V v. H mat.		3.	He2-e3	mat.
Világos.	b.	Sötét.
1.		e6-d5:
2.	Vd2-e3	Ke4-f5
3.	Hf7-h6	mat.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Tarnóczon: Németh Péter. — Kecskeméten: Balogh Dienes. — Nagy Kőrösön: Kovács L. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A *«Vasárnapi Ujság»* 21-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Igérlet adományt vár.*

Minden pénteken maradékeladás.

Mosóruha-szövet

KUNZ és MÖSSMER vászon- és fehérenemű-áruházában,

Budapest, Kigyló-tér „a szép juhásznehéz”,

levantin, batiszt, creppzephyr, selyembulladék, czernaszövet, tourist-flanell, atlasz-szatin.

Csakis jó minőség és jó mosó-szín. — Minták kívánatra készséggel ingyen és bérmentve.

Minden pénteken maradékeladás.

1710. sz.

Figyelmeztetés.

A cs. és k. 4. hadtest-parancsnokság területén elhelyezett cs. és kir. közös hadseregbeli csapatoknak az 1893/94. időszakra megkívántató kenyér-, takarmány- és kiszolgálási szükségletének biztosítására

1893 július 3. és augusztus 2-án a városi tanácsnál Székes-fehérvárott,

1893 július 7. és augusztus 7-én a cs. és katonai élelmezési raktárban Budapesten,

1893 július 13-án és augusztus 11-én a városi tanácsnál Kecskeméten,

1893 július 18-án és augusztus 17-én a cs. és kir. katonai élelmezési raktárban Pécsen,

1893 július 25-én és augusztus 22-én a városi tanácsnál Baján, továbbá

1893 július 27-én és augusztus 24-én a városi tanácsnál Szabadkán,

minden állomáson mindenkor délelőtti 10 órakereséssel írásbeli ajánlatok útján nyilvános árverés tartatik.

A közlebbi feltételek a „Közlöny”, „Pester Lloyd”, „Nemzet”, „Pesti Napló”, „Egyetértés”, „Köztelek”, „Képes Néplap”, „Magyar Genius” és „Magyar Ujság” című lapokban teljes egészében közölt, erre vonatkozó hirdetésben, továbbá a cs. és kir. 4. hadtest parancsnokságánál, valamint a cs. és kir. katonai élelmezési raktárakban Budapesten és Pécsen, betekintés végett rendelkezésre álló, 1893 május 25-ről keltezett föltételi füzetekben foglaltatnak.

Budapest, 1893 május 25-én.

Cs. és kir. katonai élelmezési raktár.

Szt.-MARGITSZIGETI GYÓGYFÜRDŐHELY.

A szt.-Margitszigeti 43-7° C. hévíz kitűnő eredménnyel használtatott mint fürdő viz, mint gyógyvíz és bellegzésre a következő kóralakok ellen: közsény, ostis, máhák, idült kitégek, külsérték után fellépett izadányok, gürvél és bujakór, máj-, gyomor-, bélbántalmak, idült székrekedés, hólyaghurut, női bántalmak, garat-, gége-, tüdőhurut, hűdések, idegbántalmak. Meglepő sikerrel használtatott a massage, villamos fürdő, hidegvíz- és Kneipp-féle gyógymód. 135 holt sétakert, tiszta, pormentes levegő és 300 vendégszoba, társalgási és tekező-terem, posta, telefon, távirat, gyógyzeitar és elismert jó konyha. — Rendelő-fürdő-ortos: Dr. Bauer Antal főhercegi udvari orvos. — Naponta katonai- és csigányzene. — Hűlékökötés fölölként: menetiérti jay: hétköznap 20 kr., vasár- és ünneppap 40 kr., gyermekjegy 10 kr. Fűrdő-ídény tartama: május 1-től október 1-ig. — A Szt.-Margitszigeti gyógyviz, uszintán a szénsavval ellátott Szt.-Margitszigeti idító savanyviz mindenkor frissen töltve kapható és mint legjobb és legolcsóbb asztali ital és egész-égy-ápoló víz kitűnő sikerrel használtatik: gége-, garat-, tüdő- és hólyaghurut, valamint közsény, máj-, gyomor- és bélbántalmak ellen. — Aszabály kívánatra bérmentve megküldetik. — Megrendeléseket lakásokra, uszintán gyógyvizre és idító savanyvizre átvesz a szt.-Margitszigeti gyógyfürdő-felügyelőség Budapesten.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyveskereskedésben kapható:

TANULÓ-STATISZTIKÁHOZ VALÓ SZÁZALÉK-TÁBLÁK.

Mindennemű tan- és nevelő-intézetek és tanügyi hatóságok használatára. Összeállították: BALOG MÓR és CZÓGLER ALAJOS. Ára 30 kr.

E táblák segítségével legott meg lehet tudni, hogy valamely osztály tanulóiának bizonyos része az illető osztály létszámának hány százalékát teszi. Az oszlopok fején levő kövérebb számok az osztály tanulóiának létszámát, az oszlopok baloldalán levő folyó számok pedig azon tanulók számát jelentik, a kiknek megfelelő százaléka kerestetik; az eme számok mellett jobbra levő számok a kerestetett százalékokat adják. A táblák 1-től 80-ig terjedő létszámot magukban foglaló osztályokra terjednek ki. A százalékok 2 tizedes helyre pontosak. Azok a százalékok, melyekben a 3-ik pontos tizedeshely 5-nél nagyobb, csillaggal vannak megjelölve.

Egészen ujonnan berendezve! Fürdő-ídény tartama május—szeptember. Villamos világítás!

A leggazdagabb szénsavas vasas források. (József- és Mihály-forrás.)

Buziás

gyógyfürdő

szénsavas vasas meleg-(pezsgő)-tükör-fürdők, egy külön e célra emelt új épületben, a legkényelmesebben berendezve nők és férfiak számára. — Láp-(mór)-fürdők. Calorisator-fürdők. Mindennemű kádfürdők. Uszoda a természetes források fölé emelve, (17—18° C. fokra melegítve). Kellemes égjál. Jó olcsó lakások. Kitűnő kiszolgálás és jó étkezés. Naponta többször zene. Este villamos világítás a parkban. Állandó fürdőorvos: Dr. Sántha György.

vize nemcsak mint kitűnő gyógyviz ismeretes, de óriási szénsavtartalmánál fogva a legkellemesebb hűsítő italtul is szolgál. Mindennemű felvilágosítással, nemkülönben prospektusokkal szolgál a fürdő-igazgatóság Buziáson (Temesmegye).

Magyar királyi államvasutak. Minden vonatok elegáns társasokkik személynként 1 frt, magánfogatok személynként frt 1.50 a fürdőigazgatóság által ki- rendelve.

szénsavas vasas források. (József- és Mihály-forrás.)

Valódi francia méterje Kollarits Józ. és fia

Divat Szatin 55 kr.

az „YPSZILANTI”-hoz Budapesten, IV. ker., vaczi-utca 5.

1893. június. 198. sz. 1893. június.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Gróf Baththány Kázmér és emlékiratai. (I.) Tóth Lőrincztől.

A lelkesi congrua. — o. t.

Az olasz községi rendszer. — Lukács Györgytől.

Két tűz között. Elbeszélés. — Berzók Arpádtól.

Képek a svéd életből. (I—III). — Hedenstjerna Alfréd után, Baján Miksától.

Költemények. — Visegrádon. — Lévy Józseftől. — Geoffroy Rudé és Tripolisi Melisanda. — Heine után, németből Vargha Gyulától.

Heine családi levelei. — Heinrich Gusztávtól.

Értesítő. Hercegh F.: A Gyurkovics-leányok. — h. — Fustel de Coulanges: Questions historiques. — i. k. — Bozóky A.: A szépirodalom a római császárság fénykorában. — i. s. — Pukánszky B.: Az ó-testamentomi exegesis föladatairól. K. J. — A m. t. akadémia s egy pár hírlapiról. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenként 12-szer 10 lnyvi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

Korunk fő nyavalyája az idegesség és vértelenség, melyből számtalan más kör származik. Ez ellen pedig legbiztosabban hat a

VASAS CHINABOR

1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Ezen bor a saját magam által termelt ménesi Sherryvel van készítve és minden hasonló készítmények között a legtöbb chinaaját és vasat tartalmazza.

Rozsnyay Máttyás gyógyszer. művegyészi laboratoriuma, Aradon. Ugyanott kapható: Serall-arzenkenőcs szeplő ellen. 1 tégely 70 kr. postán franco küldve 1 forint 5 kr. Pepsztabor rossz emésztés ellen. 1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Tessék mindig határozottan kéri:

LIEBIG COMPANY

hus-kivonatát.

Alkalmos húsleves pillanat alatti készítésére, levesek, főzelékek, mártások és mindennemű húsételek javítására.

Kitűnő erősítő szer betegeknek és idültöknek.

A valódiság és jószág igazolásul főleg tessék figyelni a Liebig írásban elvárt névírására

Legjobb és Leghírnevebb Pipe-re Holgypor

La VELOUTINE

Különleges Ráspor BISMUTTAL VEGETIVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

30 év óta udv. istállóiban, valamint katonai és polgári nagyobb istállóiban is, használatban; nagyobb erőfeszítések előtt és után erősítőül; továbbá szomjodások, rándulások, az inak merevsége s más ily alkalmaknál; lépesíti a lovat kiváló teljesítményekre idomításnál.

Kapható Ausztr.-Magyarországi gyógyszer-tárban és drogistáknál

Fő letét: Kwizda Ferencz János osztr. es. és k. sromán k. udv. száll. ker. gyógyszer. Korneuburgban, Bécs mellett. Magyarországi főraktár Bpest Török József gyógyszer.

Tessék a fennebbi védjegyre figyelni, s a vételnél határozottan kifejezni:

THE MUTUAL

new-yorki életbiztosító társaság a világ legnagyobb pénzüntézete.

Biztosítéki alapja: 907 millió frank.

Magyarországi vezérigazgatóság: Budapest, Bécsi-utca 5. sz.

Remek női kézimunkák

BORS ISTVÁN Bécs, I. Tuchlauben 5. Magyar levelezés.

LIPIKI JÓDFÜRDŐ

(SZLAVONIABAN).

Elsőrangú kútforrás és gyógyfürdőhely.

Enyhe éghajlat.

Egyedüli jódhévíz a continensen 64° Celsius.

Az idény tartama márcziustól október végeig.

Gyógyjavallatok: A gyomor és bélcsatorna mindennemű hurutos bántalmainál, hólyagbetegségeknél, csúszos és közsényes kóralakoknál, görvélkóros és különféle vérhajoknál.

Fürdő-orvos: Dr. Marschalko Tamás.

Kiterjedt arnyékos park, saját gyógyzene- kar, fedett sétány, díszes és kényelmes berendezett szállodák és magánygyógyintézetek. (500 vendégszoba.)

Kitűnő étkezés, mérsékelt árak.

Vasuti összeköttetés: Pakratz Lipik (cs. és k. szab. déli vasut), Okucan (m. k. államvasutak.)

Dr. Lengiel Fr.-féle nyirfabalzsam.

Kir. szab. Svédhonra. 4867

Már magában véve azon növényi nedv, amely a nyirfából kifolyik, ha annak törését megvárjuk, emberemlékeztől óta mint a legkitűnőbb szűpítő szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a fel- találó utasításai szerint, balzsammá alakították át, csak akkor nyer igazolva csodálatos hatást. Ha este megkenjük vele az arczot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehére és gyöngédde válik. Ezen balzsam kisimítja az arczon a ráncokat és himlőhelyeket, ifjú arczszínt, a bőrnak fehérséget, gyöngédéget és üdüléget kölcsönöz; a leg- rövidebb idő alatt eltávolítja a szőpöt, májfoltot, anyajegyeket, orrvességeit, boráktat s a bőr minden más egyéb tisztálansá- gát. Ara egy korosnak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.

Dr. Lengiel orvosi BENZOE-SZAPPANA a legalkalmasabb bőrápoló szappan, mely a bőrt gyöngédde s finomá teszi s hivatta van a nyirfabalzsam hatását előmozdítani. Ara 60 kr. Kapható minden jobb gyógyszer-tárban.

Főraktár: TORÓK JÓZSEF gyógyszer-t., Budapest, király-utca 12. — Aradon: Ring S. gyógyszerésznél.

Budapest, VIII., József-körút 41. SZ.

A magyar királyi államvasutak gépgyára legkitűnőbb szerkezetű és a versenyeken eddigelé legyőzhetlen maradt

gőzcséplőgarnitúráit, hengerkazános lokomobiljait, szalmakazalozó gépeit, gőzkukoriczamorzsolóit és Stibor-körfürészeit

kedvező feltételek mellett ajánlja

a magyar királyi államvasutak gépgyára vezérügynöksége

Arjegyzék ingyen. BUDAPEST, VIII., József-körút 41. Arjegyzék ingyen.

Tévedések elkerülése végett, a levelezések, küldemények és megrendeléseknél, mindig csak az utóbbi cím használalód. — Vigyázzunk a címre!

BUDAPESTI CZÉGEK.

Fényképezési készülékeket
mükövelők számára, legújabb uti távcsöveket kitűnő szemüvegeket és orrszemcséket, megvizsgált maximál-láshőmérőket, Aneroid (légszámelmérőket) szabadalmazott rajzeszközöket ajánl
CALDERONI és Társa Budapest.

Fájós lábakra
ajánlom készítményeimet
GERŐ ADOLF
cipészemester
V., Fürdő-utca 2. sz.
Dianafürdő-épület.

Neuschlosz Ödön és Marcel
parket-gyára. Budapest, V., Felső-rakpart 10.
Ajánlja kitűnő minőségű puha- és keményfa padozatait. Számos kitüntetés. Nagy készlet.
Mintalapok, árjegyzékek ingyen és bérmentve.

SCHOTTOLA ERNŐ
Budapest (Foncière-palota).
Peronospora fecskendők,
ruggyanta tömlők, kerti fecskendők,
és kutak raktára.

KÖZPONTI
VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV.-TÁRSASÁG
IV., Bécsi-utca 4. szám,
legelőnyösebben vesz és elad mindenemű érték-papírokat és pénznemeket.

A MAGYAR ASPHALT RÉSZV.-TÁRSASÁG
Andrássy-út 30.
Elvállal nedves lakások szárazzáttételi és minden néven nevezendő asfalt-burkolási munkákat.

Fényképezési készülékek és kellékek legnagyobb és leggazdagabb raktára. Árjegyzék ingyen és bérmentve.
Eisenschiml és Wachtl
Budapest, Váci-utca 12.
Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62. sz.
Alapították 1856-ban.
Többször kitüntetve. — Telefon.

KERTÉSZ TÓDOR
bél- és külföldi műiparárak raktára.
BUDAPEST
Dorottya-utca 1. sz.
Kívánatra új nagy képes árjegyzéket bérmentve küld.

FALUDI és TÁRSA
BUDAPEST. Szervita-ter 1.
Rendezés a Monde Elegant

Nazánk legkedveltebb savanyúvize.
Borral használva kiterjedt kedvezésnek örvendő a mohai
AGNES
forrás.
Legjobb asztali és öntőital. Kitűnő szolgálatot tesz az emésztési zavaroknál.
A Kolera-megbetegedés ellen préservatív gyógyszernek bizonyult.
Egyedülállóan minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.
Édeskuty L.

BERÉNYI HENRIK
női ruha készítői terme.
Budapest,
Kristóf-ter 6. sz.,
ezelött József-ér 14.
Nádor-utca sarkán.

Vas ágyak
matráczezzal 10 ft 10
gyermek-ágyak 9
sodronymatrácok 10
mosdó-asztalok 4
gyermekkoscsok 12
kerti padok 7
kerti székek 3
kerti asztalok 8
kerti sátorok 60
szilárd minőség, szállítanak
Wolf Soma
vasbutor-gyári raktára
Budapest,
Dorottya-utca 2/v.

Valódi szellőztetés,
nyáron hűvösebb levegő, télen a hálószobában; télen jobb melegelosztás. Önműködő szellőztető, 2-12 rugós (klapp) minden fűtőszobához alkalmas; nával légstráma árártára csak előlől bocsátja ki a füstöt és rozsa levegőt; mintakönyv minden vidékre bérmentve.
Minták minden vidékre bérmentve.

WEINWURM ANTAL
tenykepész első magyarország chemigraphiai műintézete
Budapest, IV., Károly-utca 3.
készt mindenemű czinkedésű díszot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia után. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitográfiai títón a legújabb nyomatokban sokszorosíthatnak.
Külön berendezés házonkívül való fényképfelvételekre.
Schwarz Móríc,
Zwittau, Bránn mellett.
Egyaruha-szövetek, vízmentes loden és vadaskelmék, peruvienne és dooking szalondíszretek. Új plaidok, stb.
Női ruhakelmék,
valamennyi udomság, legmagasabb választékban.
Mintakönyvek szabómestereknek bérmentve lenni.
Mintakönyvek szabómestereknek bérmentve lenni.

MATTONI FÉLE
ERZSÉ-SÓSFÜRDŐ
BET
BUDAPEST-KELENFÖLD

Idény május 1-től szept. végéig.
Keserűforrások. Ivó és fürdőgyógyimód.
A gyógyhely fürdői, esetleg ivóforrása kitűnő eredményre alkalmazhatók: 1. Bőrminő okok folytán keletkezett lobos izsadmányoknál; 2. Női bajoknál, különösen metritis chronicánál; méh-körüli és hasbártalob után visszamaradt izsadmányoknál; a méhnek helyzetváltozások, nemkülönbön daganatok által előidézett izgatottsági tüneteinél; hirtelen állapotos és tisztulási zavaroknál stb. 3. Az alhasi szervek bántalmainál; májbajok, szokványos székrekedés, stb. 4. Zsírkőrnél. 5. Kőszívnyélnél, stb.

Faj-ebekek!!
Világhírű régi nevezetes telep. Alapították 1864-ben.
50 nemes faj.

Seyfarth Arthur,
első német fajb-tenyésztő intézet
Köstritzben (Németország).
Számos európai udvarnak szállítja, a legmagasabb kitüntetésekkel jutalmazva; szállít teljes specialitásokat modern renommir-, luxus-, szalon-, vadász- és sportkutyákból. — Nagy gyűjtemény hermannsbergi newfoundlandi mastiff, német dogge, bulldog, terriers, colleis, vérebekek, fűrjeszekek, vadász-, brczler- és bors-ebekből, uszkárok, máttai, ratter, majomfejű és mopszkutyákból, érekek stb. efélékből. Jótállás mellett csupán 1-2. minő. Jelen nagy választék. Első rendű ajánlatok minden országból. Sok száz kőszívnyélnél haragosi és grófi házból, legmagasabb kitüntetésekkel és kincslőgőzölő. Gazdagon illusztrált album 50 illár; katalogus díj nélkül. Eredeti fényképek kitűnő minőségű papírra, 1. sz. és 25 miniat. 3. márt. Értékes illusztrált munka: »Der Hund und seine Rassen, Zucht, Pflege und Dressur« (Az eb és annak fajja, nevelése, ápolása és főtartása) 5 márt. Kivitel minden világgrszébet

FÜRDŐORVOS: DR. BRUCK JAKAB,
az orsz. közegészségi tanács r. k. tagja.
Egészséges fekvés, fél órányira a fővárostól, kényelmes lakások, jó vendéglő, zene, kád- és márványfürdők, különféle ruhanykészlékek. — Rendes társasoski-közeledés.
A kocsi állomási helye: Ferencz József-ter, a régi Lloyd-épület előtt.
A gyógyhelyre vonatkozó bővebb felvilágosításal szivesen szolgál
Mattoni és Wille
Budapest.

TALÁLMÁNYOK
szabadalmazását eszközöl mind államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája, Budapest, Erzsébet-körut 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. Telefon.

KOTZÓ PÁL
Gépészmérnök BUDAPEST Üllői-ut 18. sz.

Ajánl 2 1/2, 3, 3 1/2 és 4 lőerejű szöges cséplő-készleteket, továbbá 4, 5, 6, 8, 10 és 12 lőerejű sines gőzcséplő-készleteket hosszú szalmarázókkal, alsó szelelővel és rendkívül nagy felületű rostákkal, árpahéjazó és választó-hengerrel. — Fa- és szőnfűtésre és eredeti szalmafüto-gőzmozgonyokat. — Továbbá R. Garret & Sons felülmúlhatlan 40% tüzelőanyagot takarító Compound-gőzmozgonyait. — Legjobbnak elismert »Brantfordi« önműködő amerikai kőveköti aratógépeit. — Eredeti amerikai szénagyjtőt 1 vagy 2 lő befogására alkalmazható kombinált ruddal. — Sorvető és szőrvetető-gépeket és minden egyéb kisebb gazdasági gépet.
Jutányos árak és kedvező feltételek.

VASÁRNAPI UJSÁG

24. SZÁM. 1893. BUDAPEST, JUNIUS 11. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetés feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 8 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre 5.— félévre — 2.50 Külföldi előfizetésekhöz a postallag meghatározott viteldij is csatolandó

Dr. RIMELY KÁROLY,
BESZTERCEBÁNYAI PÜSPÖK.

ARENDE IMRE püspöknek nyitrai püspökké történt kinevezetésével üresedésbe jött besztercebányai püspökséget dr. Rimely Károly pozsonyi apát-plebánosnak adományozta a király. Ezt tudatja a hivatalos lap egyik legutóbbi száma a miniszteri ellenjegyzéssel ellátott kinevezés közlésével. Aból a tényből, hogy a pozsonyi plebános jelöltsége hírenek kiszivár-

pedig a pozsonyi plebánián teljesített hazafias működése nyomán megnyugvással látja őt erőben lévő régi munkása a közügyeknek; 1825-ben született, tehát hetven felé közeleg. Gymnáziumi tanulmányait Esztergomban kezdte, s mint tizenéves ifjú lépett a papnövendékek közé. Theologiai tanulmányait a bécsi Pazmaneumban végezvén, 1848-ban szenteltetett pappá s 1849-ben Budán mint krisztinavárosi káplán nyert alkalmazást, a hol csakhamar a hivatalától felfüggesztett plebános helyettesévé nevezetik ki, s a hol az ostrom alatt lelkesízi

Besztercebánya új püspöke még mindig jó erőben lévő régi munkása a közügyeknek; 1825-ben született, tehát hetven felé közeleg. Gymnáziumi tanulmányait Esztergomban kezdte, s mint tizenéves ifjú lépett a papnövendékek közé. Theologiai tanulmányait a bécsi Pazmaneumban végezvén, 1848-ban szenteltetett pappá s 1849-ben Budán mint krisztinavárosi káplán nyert alkalmazást, a hol csakhamar a hivatalától felfüggesztett plebános helyettesévé nevezetik ki, s a hol az ostrom alatt lelkesízi

Dr. RIMELY KÁROLY, BESZTERCEBÁNYAI PÜSPÖK.

Dr. CSELKA NÁNDOR, FÜLSZENTELT PÜSPÖK ÉS BUDAPESTI ÉRSEKI HELYENŐ.

gását nyomon követi a kinevezés: nem nehéz azt következtetni, hogy jelöltsége tekintetében az illetékes tényezők között minden valószínűség szerint megvolt a teljes összhang. A miniszteri kezdeményezés találkozott a Felső, a primás és Róma placet-jével is. Az uralkodót az atya hálás érzése fűzi a volt pozsonyi apát-plebánoshoz, a ki, mint nyelvünk és irodalmunk tanára, évekig foglalkozott egyetlen fiával, a korán elhunyt trónörökösrel; az egyház egy kitűnően képzett, jellemben szilárd és szívben gazdag hívének ismeri, az ország

tudott kibontakozni az alkotmányos fordulat után sem. A pozsonyi római kath. hitközség nyelve a német volt, s a kath. elemi iskolákban is a német nyelv uralkodott. Ezen helyzet Rimely plebánossága négy évre terjedő ideje alatt örvendetes fordulatot vett. Bejutott a templomba a magyar szó, s az iskolákban is, nevezetesen mint az iskolaszék elnöke, nagy lendületet adott a magyar nyelv és érzület fejlődésének. Ezen irány folytatását reméljük tőle Besztercebányán, a mire tettekben gazdag, zajtalan pályája bennünket fel is jogosít.

hivatása teljesítése közben átfurta a ruháját egy ellenséges golyó.
A forradalom lezajlása után mint tanfelügyelő a bécsi Pazmaneumba került, a honnét 1852-ben Esztergomba jött theologiai tanárnak; 1861-ben ismét a Pazmaneumban találjuk mint aligazgatót, a melynek négy év mulva igazgatója lett. Ott működése idején egy terjedelmes kötetben megírta latinul az intézet történetét, a melyért a bécsi egyetem tiszteleti tagjai közé sorozta, s egyidejűleg kamarássá nevezte ki a pápa. 1867-ben a pozsonyi társas káptalan kanonok-